

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

KERKENBELEIDSPLAN Zemst 2025

PARCUM

Kerkenbeleidsplan opgesteld in 2020-2022 en vernieuwd in 2025

Inhoudstabel

1.	Situering kerkgebouwen	11
2.	Fiche per kerkgebouw.....	12
2.1.	Sint-Pieter in Zemst.....	12
2.2.	Sint-Engelbertus en Bernardus in Zemst-Laar.....	22
2.3.	Sint-Martinus in Weerde	33
2.4.	Sint-Hubertus in Elewijt	44
2.5.	Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstand in Hofstade	57
2.6.	Sint-Clemens in Epegem	68
2.7.	Kapel O.L.V. in 't Hammeke	79
3.	Naar een toekomstvisie.....	85
3.1.	Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie.	86
3.2.	Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht	94

Inleiding

Dit kerkenbeleidsplan omvat volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de gemeente Zemst:

- **Sint-Pieter:** Kerkstraat 1, 1980 Zemst
- **Sint-Engelbertus en Bernardus:** Sint-Bernardusstraat z.n., 1980 Zemst-Laar
- **Sint-Martinus:** Dorpstraat 37, 1982 Weerde
- **Sint-Hubertus:** Victor Servanckxstraat 1, 1982 Elewijt
- **Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstand:** Tervuursesteenweg 248, 1981 Hofstade
- **Sint-Clemens:** Zenneweg 5, 1982 Eppegem

Binnen de gemeentegrenzen bevindt zich ook nog de kapel Onze-Lieve-Vrouw in 't Hammeke: Zenneweg z.n., 1980 Zemst.

Het oorspronkelijke kerkenbeleidsplan voor Zemst werd in de periode 2020-2022 opgesteld door de gemeente Zemst, de pastoor, het centraal kerkbestuur van Zemst en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren onder begeleiding van PARCUM vzw. Dit kerkenbeleidsplan werd goedgekeurd door het bisdom op 10 februari 2022 en door de gemeenteraad op 24 februari 2022.

De opmaak van het kerkenbeleidsplan werd voorafgegaan door een participatieproject waarbij de Zemstse bevolking zijn mening kon geven en voorstellen kon indienen omtrent het toekomstig gebruik van de kerkgebouwen. In het kerkenbeleidsplan werd naast een situering en beschrijving van de kerkgebouwen en hun actueel gebruik, ook een toekomstvisie opgenomen. Deze toekomstvisie, gebaseerd op de pastorale noden en de resultaten van de burgerbevraging, voorzag er in dat de kerken van Zemst behouden bleven voor de eredienst maar buiten de kerkelijke diensten wel beschikbaar zouden worden gesteld voor lokale, socio-culturele activiteiten. Er werd dus voor de zes kerken en kapel OLV in 't Hammeke gekozen voor multifunctioneel gebruik of een nevenbestemming in de tijd.

Het Vlaams Eredienstdecreet verplicht sinds kort elke gemeente om tegen de eerste jaarhelft van 2025 een actueel en goedgekeurd kerkenbeleidsplan te hebben. Voor Zemst betekent dit dus dat het bestaande kerkenbeleidsplan moet worden herbevestigd of bijgestuurd en opnieuw moet worden goedgekeurd tegen de eerste helft van 2025. Een groot deel van het oorspronkelijke kerkenbeleidsplan werd in deze nieuwe versie hernomen. Dit om de eenvoudige reden dat veel van de informatie in het oorspronkelijk plan nog steeds correct en ongewijzigd is. Dit geldt onder meer voor de identificatie, beschrijving en situering van de kerkgebouwen in hun ruimtelijke omgeving. Daarnaast is ook de visie op het toekomstig gebruik niet drastisch veranderd ten opzichte van 3 tot 5 jaar geleden. Zoals in onderstaande aanpassing van het kerkenbeleidsplan valt te lezen is de

toekomstvisie voor de kerk van Hofstade gewijzigd maar is de visie onveranderd gebleven voor de kerken van Elewijt, Epegem, Weerde, Zemst, Zemst-Laar en kapel OLV in 't Hammeke. Aangezien de toekomstvisie van deze vijf laatste kerken en de kapel wordt behouden, blijft het relevant om weer te geven hoe we bij de opmaak van het oorspronkelijke kerkenbeleidsplan tot deze visie zijn gekomen. Er is dan ook voor gekozen de resultaten van de het onderzoek en de burgerbevraging uit periode 2020-2022 opnieuw op te nemen.

Logischerwijs zijn een aantal zaken ten opzichte van 2020-2022 wel gewijzigd. De belangrijkste betreft de nieuwe toekomstvisie voor de kerk van Hofstade en daarmee aansluitend het pastoraal plan, waarover later meer. Verder is ook een update doorgevoerd van de gegevens omtrent aanwezigen tijdens de erediensten, het actueel gebruik van de kerken, de staat van de kerkgebouwen en eventuele werken of investeringen die werden uitgevoerd. Ten slotte werd ook een bevestiging bekomen van de eigendomsgegevens van de kerken bij het Kantoor Rechtszekerheid.

Voor de opmaak van het oorspronkelijke kerkenbeleidsplan gebruikte PARCUM een stappenplan dat als volgt is opgebouwd: samenstellen stuurgroep, plaatsbezoeken aan de kerken en informatie verzamelen, uitschrijven kerkenportretten, coördineren van de burgerbevraging, voeren van de opvolggesprekken, uitschrijven van een visie per kerk, consultatieronde van het ontwerp van het kerkenbeleidsplan, en goedkeuring door gemeenteraad en bisdom.

De onderstaande tabel geeft weer welke mijlpalen er bij de opmaak van het oorspronkelijke kerkenbeleidsplan plaatsvonden en wat de output hiervan was.

Mijlpaal	Datum	Resultaat (output)
Organisatie infomoment en samenstelling stuurgroep		✓ Gemeente is op de hoogte van opzet traject ✓ Stuurgroep met afgevaardigden burgerlijke en kerkelijke kant is samengesteld
Samenkomst stuurgroep (1 ^e)	17 december 2020	✓ Stuurgroep is op de hoogte van aanpak ✓ Plaatsbezoeken en participatiemomenten zijn vastgelegd
Plaatsbezoeken	8, 16, 24 januari 2020	✓ Informatie voor opmaak kerkenportretten is verzameld

Samenkomst stuurgroep (2 ^e)	11 februari 2020	✓ Stuurgroep is op de hoogte van bevindingen plaatsbezoeken ✓ Stuurgroep komt tot aanpak participatietraject ✓ Afspraken rond communicatie zijn gemaakt
Goedkeuring projectfiche	februari 2020	✓ CBS keurt projectfiche goed en gaat akkoord om budget op te nemen in meerjarenplan
Aanzet kerkenportretten	februari 2020 + maart 2020	✓ Info plaatsbezoeken en basisdocumentatie is verwerkt in kerkenportretten (per kerk)
Organisatie participatiesessies en online bevraging	4, 18, 24, 25 maart 2020 + 21, 22 april 2020 <i>Bovenstaande data maken deel uit van de oorspronkelijk voorziene planning. Door covid-19 werd dit tijdelijk uitgesteld en aangepast. De aangepaste bevraging werd afgerond in februari 2021.*</i>	✓ Brede bevolking is geconsulteerd zowel via participatiemomenten als via online enquête
Samenkomst stuurgroep (3 ^e)	28 juni 2021	✓ Resultaten participatiesessie, online en papieren bevraging zijn besproken ✓ Verder verloop en aanpak opvolggesprekken is afgestemd
Voeren opvolggesprekken	28 en 29 juli 2021	✓ Resultaten participatiesessies en enquête zijn aangevuld met info uit opvolggesprekken

Uitschrijven visie per kerk, gezamenlijke visie en proces	Augustus 2021	✓ Kerkenportretten (per kerk) en toekomstvisie is uitgeschreven
Voorleggen eerste versie kerkenbeleidsplan aan stuurgroep en gemeente	Oktober/november 2021	✓ Stuurgroep is op de hoogte van eerste versie kerkenbeleidsplan en geeft opmerkingen hierop door
Verwerken opmerkingen stuurgroep tot definitieve versie kerkenbeleidsplan	November 2021/januari 2022	✓ Definitieve versie kerkenbeleidsplan is opgemaakt
Samenkomst stuurgroep (4 ^e)	12 januari 2022	✓ Stuurgroep keurt kerkenbeleidsplan goed ✓ Stuurgroep keurt aanpak terugkoppeling goed ✓ Bespreking opvolging kerkenbeleidsplan
Goedkeuring kerkenbeleidsplan door bisdom en gemeenteraad	Januari/februari 2022	✓ Kerkenbeleidsplan is goedgekeurd door bisdom en op gemeenteraad
Terugkoppeling brede publiek	Maart 2022	✓ Brede publiek is op de hoogte van goedgekeurde kerkenbeleidsplan
Praktische uitwerking nevenbestemmingen	Maart – juni 2022	✓ Werkgroep werkte een reglement uit en maakte een digitaal platform voor aanvragen van gebruik kerkgebouwen
Start nevenbestemmingen	1 september 2022	✓ Kerkgebouwen kunnen vanaf dan worden gebruikt voor nevenbestemmingen
Opvolging kerkenbeleidsplan	November 2022	✓ Stuurgroep volgt kerkenbeleidsplan jaarlijks op

*Zoals te lezen in bovenstaande tabel heeft covid-19 roet in het eten gegooid omtrent de planning van de opmaak van het kerkenbeleidsplan en de initiële geplande participatiesessies. De participatiesessie in Elewijt is kunnen doorgaan op 4 maart 2019, de andere sessies moesten geannuleerd worden. Hiervoor werd een alternatief voorzien tijdens de wintermaanden (december 2020 - januari 2021), waarbij de burgers hun mening zowel via een online enquête konden meegeven als op papier via zelfgemaakte brievenbussen die tijdelijk geplaatst werden aan de zes kerkgebouwen. Het voorstel voor deze alternatieve bevraging werd samen met de stuurgroep besproken en goedgekeurd. De communicatie rond deze coronaproof burgerbevraging gebeurde door middel van een filmpje, via de sociale media kanalen van de gemeente en via het gemeentelijk en parochiaal infoblad.

Het oorspronkelijke kerkenbeleidsplan maakte het mogelijk om vanaf 1 september 2022 de kerkgebouwen te gebruiken voor 'zachte' nevenbestemmingen. Om ervoor te zorgen dat dit geen dode letter bleef werd een werkgroep opgericht die een reglement uitwerkte en een centraal platform op de website van de gemeente Zemst maakte voor het indienen van aanvragen voor het gebruik van een kerkgebouw. Om de burgers aan te moedigen hier gebruik van te maken werd over de nieuwe nevenbestemmingen van de kerken gecommuniceerd via de gemeentelijke en kerkelijke kanalen. Om de werking van dit aanvraagstelsel bij te sturen en te evalueren werden enkele overlegmomenten georganiseerd tussen de gemeente en het kerkbestuur.

Vanaf eind 2024 werd het overleg tussen gemeente en kerkbestuur geïntensifieerd om de aanpassing van het huidige kerkenbeleidsplan voor te bereiden. Aangezien de toekomstvisie van de kerken in de eerste plaats wordt bepaald door de pastorale noden in de gemeente werd door het kerkbestuur eerst een pastoraal plan uitgewerkt. Op basis van de hierin opgenomen toekomstvisie van het kerkbestuur werden de krijtlijnen uitgezet voor het nieuwe kerkenbeleidsplan.

Onderstaande tabel geeft weer welke stappen er werden gezet in de opmaak van een nieuw kerkenbeleidsplan.

Mijlpaal	Datum	Resultaat (output)
Overlegmomenten tussen gemeente en kerkbestuur rond organisatie nevenbestemmingen	11 april en 29 mei 2024	✓ Nieuw kerkbestuur op de hoogte van organisatie nevenbestemmingen ✓ Afspraken rond opmaak nieuw kerkenbeleidsplan
Overlegmomenten tussen gemeente en kerkbestuur rond	28 november 2024 23 januari 2025 1 april 2025	✓ Pastoraal plan voor Zemst wordt gedeeld

opmaak nieuw kerkenbeleidsplan		✓ Toekomstvisie voor kerken Zemst wordt vastgelegd ✓ Aanpassing kerkenbeleidsplan wordt praktisch uitgewerkt
Overlegmoment tussen gemeente en bestuur parochiezaal en kerkfabriek van Hofstade	12 februari 2025	✓ Toekomstvisie kerk Hofstade wordt gedeeld ✓ Gezamenlijke aanpak toekomst kerk en parochiezaal wordt besproken
Aanpassen kerkenbeleidsplan	April 2025	✓ Ontwerp van nieuw kerkenbeleidsplan is opgemaakt
Voorleggen eerste versie nieuw kerkenbeleidsplan aan stuurgroep en gemeente	April 2025	✓ Stuurgroep en college zijn op de hoogte van eerste versie kerkenbeleidsplan en geven opmerkingen hierop door
Verwerken opmerkingen stuurgroep en college tot definitieve versie kerkenbeleidsplan	April 2025	✓ Definitieve versie kerkenbeleidsplan is opgemaakt
Goedkeuring kerkenbeleidsplan door stuurgroep en college gemeente Zemst	23 april 2025 (stuurgroep) 28 april 2025 (college)	✓ Kerkenbeleidsplan is goedgekeurd door stuurgroep en college
Goedkeuring kerkenbeleidsplan door bisdom	7 mei 2025	✓ Kerkenbeleidsplan is goedgekeurd door bisdom
Goedkeuring kerkenbeleidsplan door gemeenteraad	22 mei 2025	✓ Kerkenbeleidsplan is goedgekeurd door gemeenteraad

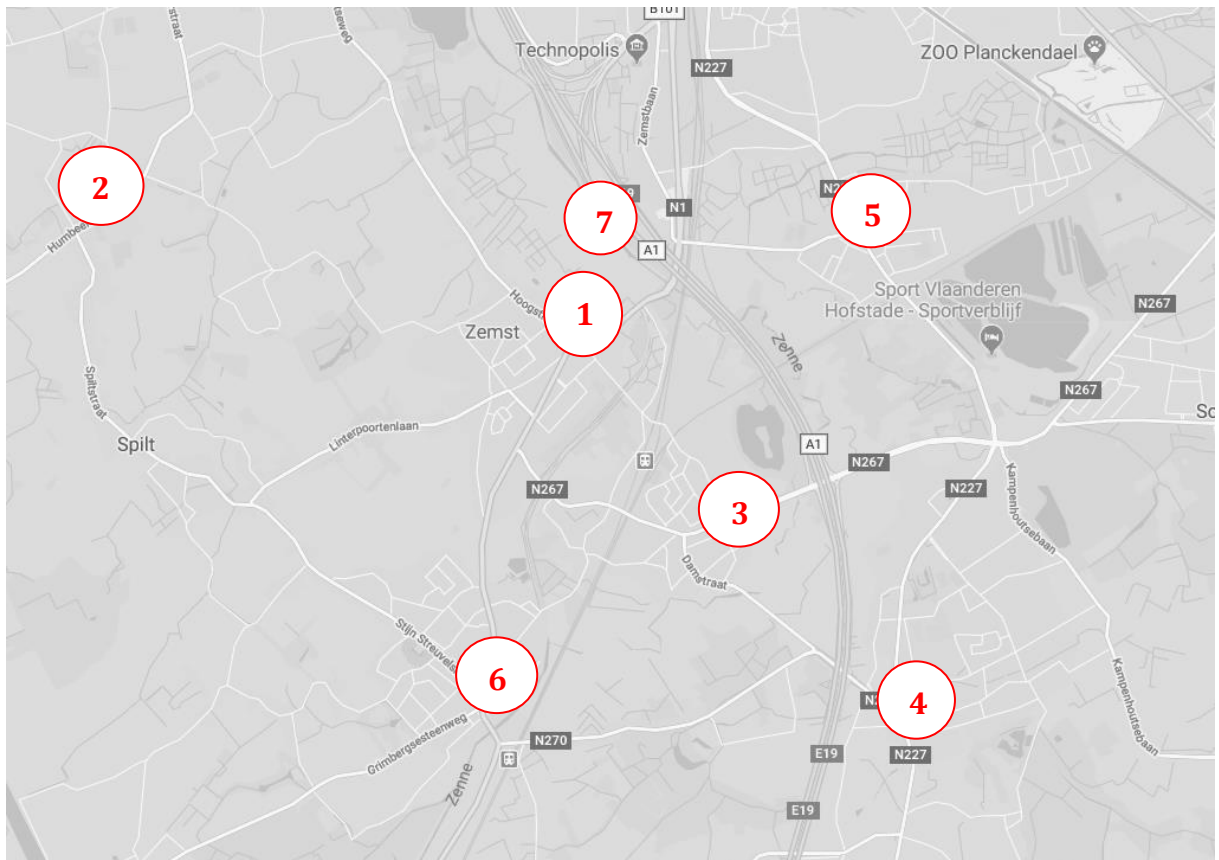
Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen de gemeente Zemst, de federatie Zemst (voorloper van de pastorale zone "Kerk aan de Zenne" in wording, bestaande uit de parochies Sint-Hubertus Elewijt, Sint-Clemens Epegem, Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstand Hofstade, Sint-Engelbertus en -Bernardus Laar, Sint-Martinus Weerde en Sint-Pieter Zemst), de deken-pastoor, diaken, het

bisdom, het centraal kerkbestuur van Zemst en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren en werd vervolgens goedgekeurd:

- door de aartsbisschop van Aartsbisdom Mechelen-Brussel op 7/5/2025;
- door de gemeenteraad van de gemeente Zemst op 22/05/2025.

In dit kerkenbeleidsplan worden allereerst de betrokken kerkgebouwen ruimtelijk gesitueerd. Vervolgens volgt een bespreking van elke kerk afzonderlijk. Aan bod komen een beschrijving van de geschiedenis en architecturale mogelijkheden, een situering in de ruimtelijke omgeving en een beschrijving van het actueel gebruik. Aan het einde van dit document is er een overzichtstabel met de genomen opties (per kerk), de visie die hieraan ten grondslag ligt en het traject dat zal worden opgestart om deze toekomstige invulling te realiseren.

1. Situering kerkgebouwen

1. **Sint-Pieter:** Kerkstraat 1, 1980 Zemst
2. **Sint-Engelbertus en Bernardus:** Sint-Bernardusstraat z.n., 1980 Zemst-Laar
3. **Sint-Martinus:** Dorpstraat 37, 1982 Weerde
4. **Sint-Hubertus:** Victor Servanckxstraat 1, 1982 Elewijt
5. **Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand:** Tervuursesteenweg 248, 1981 Hofstade
6. **Sint-Clemens:** Zenneweg 5, 1982 Epegem
7. **Kapel Onze-Lieve-Vrouw in 't Hammeke:** Zenneweg z.n., 1980 Zemst

2. Fiche per kerkgebouw

2.1. Sint-Pieter in Zemst

**We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.**

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.1.1. Identificatie

Naam: Sint-Pieter (Sint-Pieterkerk, Sint-Petrus, Sint-Petruskerk)

Geografische ligging:

- Adres: Kerkstraat z.n., 1980 Zemst
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel - Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen
- Dekenaat: Pastorale Regio Mechelen
- Pastorale zone: Kerk aan de Zenne
- Parochie: Sint-Pieter

Eigenaar: Gemeente Zemst

Bescherming(en): aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 14-09-2009

2.1.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Gebouw

De stichting van de parochie en de kerk van Zemst vormen het onderwerp van verschillende legendes die haar ontstaan terugbrengen tot de 7de eeuw. Het oude kerkgebouw zou opgetrokken zijn op de plaats van een voormalige heidense tempel die gewijd was aan Semela, de moeder van Bacchus.¹ Hiervan bestaat echter geen bewijs. Zeker is wel dat de parochie reeds in 1242 beschikte over een eigen pastoor.²

Op de plaats van het huidige kerkgebouw stond vroeger een kleinere, romaanse zaalkerk. Deze kreeg in 1699 een nieuw koor en transept, beiden in laatgotische stijl. Vanaf 1751 vonden grote verbouwingswerken plaats: het schip werd vergroot, de sacristie herbouwd, een zijkapel toegevoegd en de toren gerestaureerd. Het vernieuwde kerkgebouw, dat nu een overwegend classicistisch uitzicht had, had een driebeukig schip dat hoger was dan het koor en dat verlicht werd door grote korfboogramen in de zijbeuken. De vierkante westertoren, die nog

¹ Verbesselt, J., *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw*, Deel X, Drukkerij G. Veys, Pittem, 1969, p.171-172.

² Verbesselt, p.212.

sporen van de romaanse periode bevatte, had spitsboogvormige galmgaten in de hoogste geleding en een grotendeels blinde voorgevel.³

Dit kerkgebouw werd op 12 of 13 september 1914 verwoest, nadat Belgische soldaten haar op bevel van de militaire overheid in brand staken opdat de toren niet zou kunnen dienen als uitkijkpost voor de vijand.⁴ Na de Eerste Wereldoorlog werd besloten de kerk te herbouwen naar een ontwerp van de Brusselse architect Alfred Minner (1880-1972). De plannen werden op 15 november 1924 goedgekeurd door de gemeenteraad en in 1927 startte de bouw. Tijdens de wederopbouw werden allerlei oude restanten teruggevonden en hoewel men verplicht was de bouwmeester te verwittigen van stukken die "mochten belang inboezemen onder oudheidkundig of geschiedkundig oogpunt", zou onder druk van de toenmalige pastoor geen archeologisch onderzoek uitgevoerd zijn.

De nieuwe kerk, die zo veel mogelijk is opgetrokken uit recuperatiemateriaal van haar voorganger maar veel hoger en monumentaler is, was klaar in 1929.⁵ Het gaat om een driebeukige kerk in natuursteen met een transept en een westertoren ter hoogte van de zijbeuk. Het geheel wordt gedragen door een moderne en onzichtbare constructie van gewapend beton en staal. Ze is van classicistische inslag met detaillering in een soort neorocaille. De voluutvormige steunberen, de schouderboogramen en de *oeil de boeuf* bovenlichten zijn kenmerken die slechts zelden voorkomen in kerkelijke architectuur.⁶

De glasramen werden pas na de Tweede Wereldoorlog, in 1945, in de kerk geplaatst.⁷ In de jaren 1980 werd de toren, in de volksmond bekend als de "peperbus", gerestaureerd nadat enkele stenen naar beneden gevallen waren.⁸

Kerkelijke collectie

Er is een papieren inventaris opgemaakt die dateert van 2005. Een digitale erfgoedinventaris is tot op heden nog niet voorhanden.

³ Verbesselt, 219-220; Lemaire, R., *Les origines du style gothique en Brabant*, Vromant & C°, Brussel, 1906, p.225-228; Van Santvoort, L., "Wederopbouwarchitectuur in de fusiegemeente Zemst", *M&L*, vol. 33, nr. 3, 2014, p.18.

⁴ Van Santvoort, p.8.

⁵ Verbesselt, p.196; Van Santvoort, p.19.

⁶ Van Santvoort, p.19.

⁷ Gemeente Zemst, *Glasramen in onze Kerken*, Brochure ter gelegenheid van Open Monumentendag Vlaanderen, 1996, p.29.

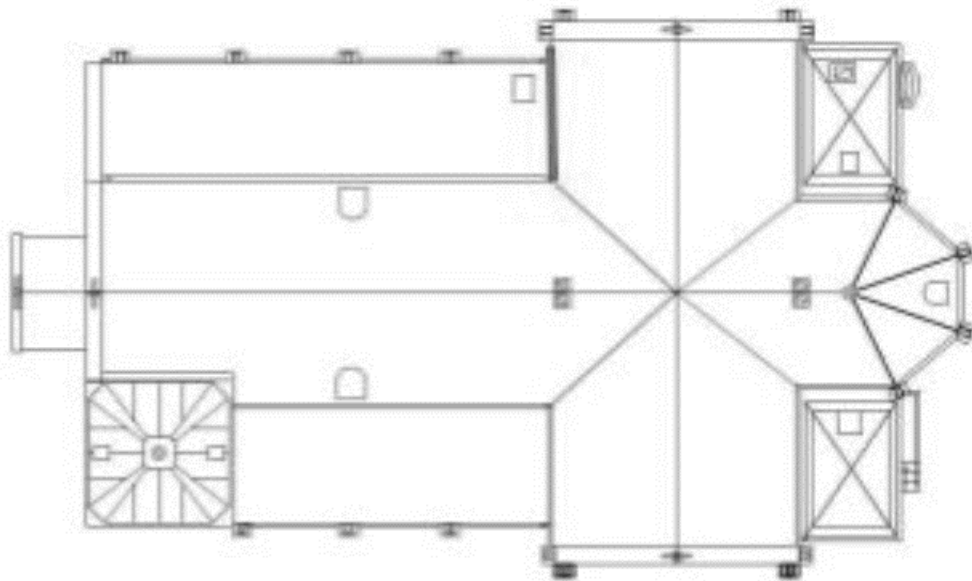
⁸ "Vallende stenen", *Gazet van Mechelen*, 23 januari 1982; map Sint-Pieterskerk, map Kerken.

Onderstaande oplijsting is een inventaris opgemaakt door het KIK (Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium) in 1985 waarin het meest waardevol roerend erfgoed uit het kerkgebouw werd opgenomen.

- HOOFDALTAAR, door Bruno Gerritz bekroond met kruisbeeld, expositietroon met Goede Herder, altaartafel met Jezusmonogram, ca. 1929, steen.
- MONSTRANS, Cilinder-, in bekroning beeldjes van HH. Petrus en Paulus apostelen, met merken: Antwerpen, I en niet-geïd. merk, m. xviie, zilver, h. 64
- GLASRAAM, door Leopold Lecomte, met voorstellingen Prediking van de H. Petrus, Genezing van een kreupele aan de Porta Speciosa door de apostelen H. Petrus en H. Johannes evangelist, Roeping van Petrus en Andreas, Engel bevrijdt Petrus uit de gevangenis, Kruisiging van de H. Petrus, ca. 1929, gebrandschilderd glas (M 129630'78), in transept.
- GLASRAAM, door Leopold Lecomte, met voorstellingen Boodschap van de aartsengel Gabriël aan Maria, Geboorte van Jezus, Kroning van Maria door de H. Drievuldigheid, Hooglied van Simeon en Golgotha, ca. 1929, gebrandschilderd glas (M 129631 '78), in transept.
- KROON van Jezuskind, met merken : Leuven en ster (?), 2e h. xviie-1e h. xviii, zilver, h. 11 (M 129638'78).
- KROON van O.-L.-Vrouw, met Leuvense merken, 2e h. xviie-1e h. xviii, zilver, h. 13 (M 129637'78).
- KLOK door Marcel Michiels, van Doornik (volgens opschrift), toegewijd aan de H. Petrus onder het peterschap van M. C. Mechant en echtgenote (volgens opschrift), ged. 1928, brons, zijde met opschriften en voorstelling van H. Petrus apostel (E 4182'43).
- KLOK, ged. 1928, brons, zijde met voorstelling Jezus aan het kruis (E 5213'43).
- SCHILDERIJ, toeg. aan Theodoor van Thulden, O.-L.-Vrouw met Kind met Kleine Johannes, m. xviie, doek, 256 x 148 (M 129635'78), gerestaureerd ca. 1925.
- SCHILDERIJ, Vlaamse School, Piëta met engeltjes, xviie, doek, 60 x 59 (M 129634'78).
- SCHILDERIJ, drieluik voorstellend Oprichting van het kruis, xixe (?), naar Peter Paul Rubens, doek, 51 X 82 (M 129633'78).
- BEELD, O.-L.-Vrouw met Kind, 1e h. xvie, modern gepolychr. hout, h. 24,5 (M 129639'78).

Het orgel werd in 1901 gebouwd door de firma Van Bever (Laken) voor de kapel van l'Ecole Sainte-Marie te Sint-Joost-ten-Node en werd in 2001 overgeplaatst naar de parochiekerk Sint-Pieter te Zemst.

b) Gebouw en architecturale mogelijkheden

De Sint-Pieterskerk is een driebeukige kruiskerk. Het plafond van de zijbeuken is lager dan deze van de middenbeuk. De westelijke zijbeuk wordt afgesloten door de westtoren. De middenbeuk en koor worden gescheiden door een transept met brede armen. Ten westen van het koor is de weekkapel gelegen, ten oosten bevindt zich de sacristie en het sanitair.

Gezien de inplanting van het kerkgebouw (omringd door de Kerkstraat, De Griet en de Stationslaan) en de aangelegde omgeving (groen + parking) leent het kerkgebouw er zich niet toe om uit te breiden. Compartimentering van het transept en/of zijbeuken zou indien wenselijk wel een optie kunnen zijn.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Cijfers:

- Oppervlakte: circa 853 m²
- Aantal zitplaatsen: 390

Aanwezige voorzieningen:

- Sanitair: 1 toilet aanwezig
- Verwarming: op aardgas
- Keukenvoorzieningen: niet aanwezig
- Audiosysteem: CD-speler met usb-aansluiting
- Beeldscherm: niet aanwezig
- Verlichting: LED-verlichting
- Rolstoeltoegankelijkheid: rolstoeltoegankelijk, drempelplaat voorzien aan de hoofdingang
- Bliksemafleider: aanwezig (te controleren door erkend controleorganisme)
- Klokken: jaarlijks onderhoud door Clock-o-matic
- Diefstal- en brandbeveiliging: niet aanwezig
- Gsm-operatoren: Verschillende gsm-masten in de toren van Orange, Base en Proximus (opzeg 30 juni)

c) Bouwfysische toestand

De algemene bouwfysische toestand van het kerkgebouw is goed, uitgezonderd een hoek van de toren waar reeds stenen naar beneden vielen. De daken en goten verkeren in redelijke staat.

Het gebouw wordt regelmatig geïnspecteerd door Monumentenwacht Vlaams-Brabant. Het interieur werd in 2004 geïnspecteerd door een interieurwachter. Hiervoor werd beroep gedaan op de foto-inventaris van het KIK (zie eerder).

De laatste bouwkundige inspectie dateert van 2023. Volgende aanbevelingen werden gedaan:

- De torenwand structureel in orde zetten.
- Beroep doen op de onderhoudsenveloppe, gesubsidieerd door de provincie Vlaams-Brabant..
- Dakbedekking regelmatig nakijken.
- De goten en regenwaterafvoeren minstens éénmaal per jaar én na een hevige storm of regenbui leegmaken.
- De metalen goten herstellen en de beschadigde afvoeren vervangen.
- Afschot van de goot verbeteren.
- Toestand schoorsteen controleren.
- Natuurstenen ornamenten herstellen.
- Open voegen in dekstenen en dorpels afdichten.
- Alle ijzeren onderdelen van het gebouw regelmatig reinigen en schilderen (eventueel vooraf ontroesten).
- Het houten buitenschrijnwerk regelmatig schilderen.
- Bliksemafleiding laten controleren door een erkend controleur.
- De dichtstaande bomen regelmatig snoeien.
- Zorg voor een veilige omgeving rondom de kerk.

Recente restauraties:

- 2016: restauratie van vloer, glasramen en voorzetramen
- 2020: herstellingwerken aan het zuidelijk dak (35 000 euro)
- 2021: schilderwerken buitenkant kerk (15 000 euro)
- 2022: vervangen luchtverwarmer (75 000 euro)

In het meerjarenplan zijn volgende investeringswerken opgenomen (nog overeen te komen met gemeente Zemst):

- Nazicht orgel
- Dakwerken: randen, dakbedekking, kroonlijsten en goten
- Schilderen buitenschrijnwerk
- Behandelen biologische aantasting

2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

a) Het gebouw

De Sint-Pieterskerk is gelegen in het centrum van Zemst, naast het gemeentehuis, en wordt omringd door de Kerkstraat, De Griet en de Stationslaan.

Het kerkgebouw ligt noch binnen een beschermd stads- of dorpsgezicht noch binnen een beschermd landschap.

De klokken van de Sint-Pieterskerk luiden om het uur vanaf 6u tot 22u. 's Middags luidt het Angelus. De kerktoren wordt 's avonds verlicht.

b) Bereikbaarheid en aanwezigheid van parking

De Sint-Pieterskerk is goed bereikbaar met het openbaar vervoer. De bushalte 'Zemst Dorp' aan de Brusselsesteenweg is op 100m van de kerk gelegen. Het treinstation van Weerde is op wandelafstand te bereiken (1km).

Er is voldoende parkeergelegenheid nabij het kerkgebouw. De kerk wordt omringd door parkeerplaatsen en ook de parking van het naburige gemeentehuis kan gratis gebruikt worden.

c) De omgeving

In de nabije omgeving van de kerk zijn volgende gebouwen/voorzieningen te bemerken:

- Pastorie (Stationslaan 7): wordt gebruikt voor allerhande vergaderingen. Op de bovenste verdieping wordt één woonunit verhuurd
- Parochiezaal (Kloosterstraat 4)
- Voormalig Klooster (Kloosterstraat 2)
- Bibliotheek (Schoolstraat 23): polyvalente zaal aanwezig
- Cc De Melkerij (Brusselsesteenweg 3A): cultureel centrum met ruime parkeergelegenheid en brasserie
- Chiro (Stationslaan 61)
- Sporthal (Schoolstraat 13, op moment van opmaak kerkenbeleidsplan is er een nieuwe sporthal in aanbouw achter De Melkerij)
- Basisschool
 - o De Tuimeling (Brusselsesteenweg 23)
 - o (W)Onderwijs (Bovenweg 17)
- Voetbalveld FC Zemst Sportief (Brusselsesteenweg 7)
- Heemhuis de Semse (Schoolstraat 17)
- De Hoeve (Hoogstraat 67): polyvalente zaal geschikt voor kleine evenementen

Daarnaast vertrekt de Relegghemwandeling vlak bij de Sint-Pieterskerk aan wandelknooppunt 821 en maakt de kerk, net zoals de andere kerken, onderdeel uit van de 3K fietsroute.

2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

a) Liturgische activiteiten

- Wekelijkse eucharistieviering op zondag (ca. 75 aanwezigen)
- Begrafenissen: 55 tot 60 uitvaarten per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens de voorkeur van de nabestaanden (varieert van 30 tot 300 aanwezigen)
- Huwelijken: 5 tot 10 vieringen per jaar, volgens aanvraag in één van de kerken naar keuze
doorgaans op zaterdag of vrijdag
- Dopen: 20 doopvieringen per jaar, gelijk verdeeld over de zes parochiekerken, telkens op zondag
- Voor kerkelijke hoogfeesten is er volgende regeling:
 - o voor zover die op een zondag vallen: aangepaste regeling ad hoc die wordt afgetoetst binnen de stuurgroep van de pastorale zone
 - o voor hoogfeesten die niet (noodzakelijk) op een zondag vallen in eerste instantie eucharistievieringen in Weerde en Zemst en in specifieke gevallen (Allerheiligen, met de herdenking van de overledenen) daarnaast ook gebedsvieringen in de vier andere kerken
 - o bij deze misvieringen op de kerkelijke feestdagen, zoals Kerstmis, Hemelvaart en Allerheiligen is het aantal aanwezigen aanzienlijk groter dan bij een gebruikelijke eucharistieviering. Het gaat dan om een 100-tal of meer kerkgangers.
- Andere vieringen:
 - o in de goede week voor Pasen
 - o misvieringen met de parochiale basisschool
 - o middernachtmis met Kerstmis (ca. 160 aanwezigen)
 - o Christus Koning voor de Chiro van Zemst

b) Niet-liturgische activiteiten

- Sporadische concerten (bv. Davidsfonds)
- Gebruik van orgel voor repetitie/examen muziekacademie van Mechelen

Via het platform op de website van de gemeente Zemst kan het gebruik van het kerkgebouw worden aangevraagd voor socio-culturele evenementen maar ook voor infosessies en dergelijke. Hier wordt sporadisch gebruik van gemaakt.

c) Varia

Tijdens de Sinksenfeesten wordt de sleutel van de kerk meegegeven aan de politie voor evacuatie.

In de kerk is er een uilenbak van Natuurpunt aanwezig.

2.2. Sint-Engelbertus en Bernardus in Zemst-Laar

**We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.**

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.2.1. Identificatie

Naam: Sint-Engelbertus en Bernardus (Sint-Engelbertus)

Geografische ligging:

- Humbeeksebaan z.n., 1980 Zemst-Laar
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel - Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen
- Dekenaat: Pastorale Regio Mechelen
- Pastorale zone: Kerk aan de Zenne
- Parochie: Sint-Engelbertus en Bernardus

Eigenaar: Kerkfabriek Sint-Engelbertus en Bernardus

Bescherming(en): aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 14-09-2009

2.2.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Gebouw

De parochie Zemst-Laar werd opgericht in 1867. Tegen het midden van de 19de eeuw was het inwoneraantal van het gehucht Laar immers sterk gestegen en bovendien werd de afstand tot de Sint-Pieterskerk in Zemst als nadelig ervaren voor de zielenheil van de Larenaars.⁹

Het neogotische kerkgebouw werd ontworpen door Frans (1827-1896) en Lodewijk (1835-1871) Baeckelmans, architecten en broers uit Antwerpen. De plannen werden goedgekeurd in 1870 en een jaar later werd de eerste steen gelegd. Door de snelle groei van de katholieke gemeenschap in en rond Laar werd reeds tijdens de werken besloten de kerk te

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

⁹ ver Elst, Andries (red.), *Lieflijk Laar. De historie en de folklore van de parochie Laar-Zemst en het gehucht Zemst-Laar*, Heemkundig Jaarboek 1999-2000, VTB-VAB Zemst, Zemst, 2000, p.61-63; Gemeente Zemst, *Glasramen in onze Kerken*, Brochure ter gelegenheid van Open Monumentendag Vlaanderen, 1996, p.37.

vergroten.¹⁰ Na 15 maanden bouwen werd de nieuwe kerk ingehuldigd in 1872.¹¹ Ze werd gewijd aan de Heilige Engelbertus, naar aartsbisschop van Mechelen Engelbertus Sterckx die toestemming had gegeven tot het oprichten van de nieuwe parochie, en aan de Heilige Bernardus, die aanbeden wordt als patroonheilige tegen veeziekten.¹² De driebeukige kerk is opgetrokken uit Boomse paapsteen met zandstenen accenten op een regelmatig grondplan in de vorm van een Latijns kruis. Vijf van de glasramen, die kort na de bouw van de kerk geplaatst werden, zijn ontworpen door Frans Baeckelmans. In tegenstelling tot vele andere kerkgebouwen in de omgeving, kwam de kerk van Zemst-Laar onbeschadigd uit de twee wereldoorlogen.¹³

Van 1959 tot 1985 werd het kerkgebouw grondig onder handen genomen: o.m. de verwarming werd gemoderniseerd, het dak hersteld, de toren gerestaureerd en nieuwe kerkstoelen geplaatst. In 1966 werd een nieuw altaar geïnstalleerd, aangepast aan de vernieuwde liturgie van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965).¹⁴ Tijdens de werken in de jaren 1980 werd tevens een origineel fresco van het Laatste Oordeel in het koor overschilderd.¹⁵ Sinds 1990 beschikt het uurwerk aan de toren over een lichtgevende wijzerplaat.¹⁶

Kerkelijke collectie

Er is tot op vandaag nog geen digitale erfgoedinventaris opgesteld. Er is wel een boekhoudkundige inventaris die ter beschikking wordt gesteld via Religio Soft, daterend uit 2019.

Onderstaande oplijsting is een inventaris opgemaakt door het KIK in 1985 waarin het meest waardevol roerend erfgoed uit het kerkgebouw werd opgenomen.

- HOOFDALTAAR, retabel met voorstelling van de Evangelisten, tabernakel met Lam Gods: het bloed van het Lam vloeit in een kelk, altaartafel met Brandoffer, Abrahams ontmoeting met Melchisedek en Abraham offert Isaak, ca. 1867, steen (M 129625'78), gerealiseerd met schenking door Mevrouw de Geelhand, geboren Barones Eulalie de Terwagne.
- GONG HOOFDALTAAR, geschonken door familie Telen-De Wit in 1925.
- ZIJALTAREN, door M. De Vriendt uit Borgerhout, gerealiseerd met geld geschonken door Paul Serré van Leuven en Juffrouw Ceulemans, gewijd aan O.-L.-V.-van Lourdes en H. Jozef. Het beeld van de H. Jozef dat bestemd is voor het altaar werd gerealiseerd met geld geschonken door de familie Isidoor Gabriël Leemans-Verstraeten.

¹⁰ ver Elst, (red.), p.88-89.

¹¹ ver Elst, (red.), p.64.

¹² ver Elst, (red.), p.89-90.

¹³ ver Elst, (red.), p.104-105; *Glasramen in onze kerken*, p.38.

¹⁴ ver Elst, (red.), p.107-109.

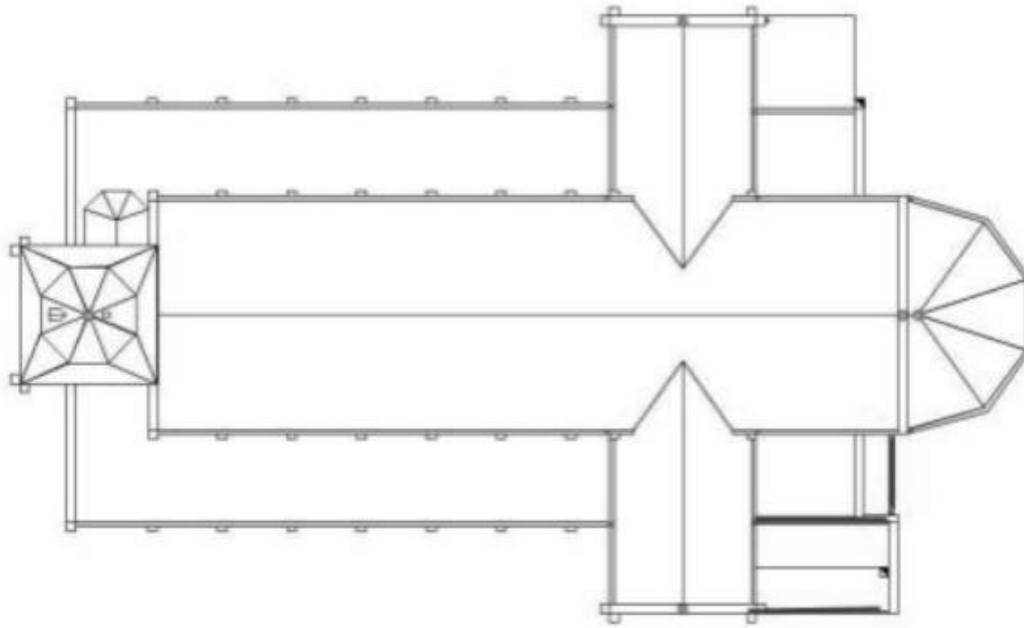
¹⁵ ver Elst, (red.), p.98.

¹⁶ ver Elst, (red.), p.89.

- KELK met ged. schenkingsinscr. op naam van kan. Gabriël Leemans 1867, met Belgische merken (1831-1868) en niet-geïd. meesterteken, zilver, h. 25 (M 129624'78).
- KELK, met voorstellingen op voet o .m. [H. Lodewijk van Frankrijk(?) en H. Jozef], op cuppa o.m. [Jezus aan het kruis en O.-L.-Vrouw met Kind], met Belgische merken (1831-1868) en niet-geïd. meesterteken, zilver, h. 28. (M 129623'78).
- KRUISBEELD, afk. van preekstoel, corpus xvie, gepolychr. hout (M 129614'78).
- PREEKSTOEL, klankbord met H. Geest onder de gedaante van een duif, ca. 1867, hout (M 12961378).
- BEELD, H. Anna leert Maria lezen, door Leopold Blanckaert, geschilderd door mevr. Bressers-Blanckaert, voetstuk geschilderd door Léonard Blanckaert, 2e h. xixe, gepolychr. hout, h. 111 (M 129620'78), geplaatst door eerste pastoor Felix Schoeters, gewijd in 1888.
- BEELD, H. Bernardus van Clairvaux, door Léonard Blanckaert, 2e h. xixe, gepolychr. dennenhout, h. 135 (M 129619'78), geschonken door E.H. Cannaert de Hanck, katholiek senator van Mechelen.
- BEELD, H. Engelbertus, door M. De Vriendt uit Borgerhout, 2e h. xixe, gepolychr. eikenhout, h. 135 (M 129618'78), geschonken door E.H. Hubertus Van Aerschodt, onderpastoor in Elewijt en later pastoor in Puurs, gewijd in 1873.
- BEELD, H. Franciscus Xaverius, door Léonard Blanckaert, 2e h. xixe, gepolychr. dennenhout, h. 140 (M 129615'78), geschonken door de zoon van het echtpaar Jacobs-Nobels van Humbeek, gewijd in 1877.
- BEELD, H. Hart van Jezus, door Leopold Blanckaert, voetstuk volgens tekening van Frans Baeckelmans. geschilderd door mevr. Bressens-Blanckaert, 2e h. xixe, gepolychr. hout, h. 135 (M 129622'78), gerealiseerd met verschillende giften, waaronder die van weduwe Jacobs-Nobels van Humbeek en weduwe Haverurth-Trucks, gewijd in 1885. Werd megedragen in de processie op 15 augustus (door de H. Hartbond).¹⁷
- BEELD, H. Johannes Berchmans, door Leopold Blanckaert, voetstuk en troontje geschilderd door Léonard Blanckaert, 2e h. xixe, gepolychr. hout, h. 140 (M 129616'78), geschonken door kanunnik Petrus-Lambertus Goosens ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de parochie, gewijd in 1892.
- BEELD, H. Jozef, door Leopold Blanckaert, 2e h. xixe, gepolychr. hout, h. 96 (M 129621'78), geschonken door weduwe Isidoor Leemans-Verstraeten.
- BEELD, O.-L.-Vrouw met Kind staande op de maansikkel vertrappt de slang, door Leopold Blanckaert, voetstuk door Léon Blanckaert; geschilderd door mevr. Bressers-Blanckaert, 2e h. xixe, gepolychr. hout, h. 117 (M 129617'78), geschonken door de weduwe Jacobs-Nobels van Humbeek en gewijd in 1892.

¹⁷ ver Elst, (red.), p.234.

b) Architecturale mogelijkheden

De Sint-Engelbertus en Bernarduskerk heeft een traditioneel grondplan, in de vorm van een Latijns kruis. De middenbeuk wordt langs weerszijden geflankeerd door een zijbeuk. Zuilenrijen scheiden de verschillende beuken. Daarnaast is een symmetrisch transept aanwezig, gevolgd door het koor. Ten oosten van het koor is een bergruimte en sanitair aanwezig, ten westen is de sacristie en sanitair gelegen.

Vermits de kerk niet beschermd is, kan deze zich lenen tot compartimentering van bijvoorbeeld het koor of transept van het schip. Gezien de smalle zijbeuken is een opsplitsing van schip en zijbeuken ruimtelijk gezien minder wenselijk. Uitbreidingsmogelijkheden buiten de kerk zijn beperkt door de aangelegde parking, groen, bebouwing en achtergelegen kerkhof.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Cijfers:

- Oppervlakte: circa 648 m²
- Aantal zitplaatsen: 255

Aanwezige voorzieningen:

- Sanitair: toilet aanwezig
- Verwarming: op aardgas, vernieuwd in 2005 door Colson C.T.B: warmeluchtblazer en radiator in sacristie
- Keukenvoorzieningen: niet aanwezig
- Audiosysteem: CD-speler met usb-aansluiting
- Beeldscherm: niet aanwezig
- Verlichting: halogeenstralers, spots in de zijbeuken, TL-verlichting in de bijgebouwen
- Elektriciteit: gekeurd maar slechts twee stopcontacten
- Rolstoeltoegankelijkheid: rolstoeltoegankelijk via hellend vlak aan hoofdingang
- Bliksemafleider: aanwezig
- Klokken: jaarlijks onderhoud door Michiels bvba
- Gsm-operatoren: geen

c) Bouwfysische toestand

De bouwfysische toestand van het kerkgebouw is redelijk tot goed. Monumentenwacht is aangesteld voor de bouwkundige inspectie van het gebouw. De laatste inspectie dateert van 2025. In 2019 werd ook een inspectie van het interieur gedaan door de interieurwachters. Hier werd als dringende aanbeveling gedaan dat enkele houten gepolychromeerde of beschilderde kunstvoorwerpen of beelden worden aangepakt door een gespecialiseerde conservator/restaurator.

Volgende adviezen werden geformuleerd in het laatste bouwkundige inspectierapport door Monumentenwacht uit 2025:

- Asbest laten verwijderen door een gespecialiseerde firma.
- Contacteer Monumentenwacht tijdig voor een inspectie.
- De dakbedekking regelmatig nakijken. Maak van deze interventie ook gebruik om enkele andere acute problemen aan het dak aan te pakken.
- De afwatering van het platte dak laten controleren en eventueel aanpassen.
- De bereikbaarheid en toegankelijkheid van de daken verbeteren.
- Dakbedekking en -aansluitingen vernieuwen.
- De regenwaterafvoer dringend herstellen.
- De goten en regenwaterafvoeren minstens éénmaal per jaar én na een hevige storm of regenbui leegmaken.
- Enkele bekledingen in de zinken goten vervangen.
- Alle zolders en dakluiken die toegang geven tot daken en goten, veilig bereikbaar maken.
- De biologische aantasting van enkele houten onderdelen van de kap opvolgen.
- Controleren en verankeren van loszittende stenen.
- Dicht de stellinggaten in het muurwerk.
- De vochtbelasting van het baksteenmetselwerk verder opvolgen en eventueel plaatsen van een beschermde kraal.
- Het houten buitenschrijnwerk regelmatig schilderen.
- Het metalen schrijnwerk regelmatig reinigen en schilderen (eventueel vooraf ontroesten).
- Het glas-in-lood structureel in orde laten stellen. Bekijk ook het interieurverslag in verband met glas-in-loodbeschilderingen.
- Oprissen van de interieurafwerkingen.
- Laat de bliksemafleiding controleren op werking.
- Dicht de voegen tussen de verschillende onderdelen van de buitentrap.
- Snoei regelmatig de begroeiing op en rond het gebouw.
- Draag zorg voor het funerair erfgoed rondom de kerk en voer de nodige onderhouds- en herstelwerken uit.

In de laatste tien jaar vonden verschillende restauratiecampagnes plaats. In 2014 werd het meubilair van de sacristie gerenoveerd. In de periode 2014 – 2016 werd de kerktoeren hersteld. Het kruis was deels losgekomen en werd verwijderd waardoor de kerktoeren 2 jaar zonder kruis bleef. Dit werd hersteld. Daarnaast werden de leien van de toeren vernieuwd en de gevel hervoegd. In diezelfde periode werd de houten draagstructuur van het dak gerestaureerd en de gevel van het schip en zijbeuken onder handen genomen. In 2015 werd een nieuw orgel aangekocht omdat de kosten voor de restauratie te hoog zouden oplopen. Ook werden de verwarming, elektrische installatie en ventilatie herzien.

In het meerjarenplan zijn volgende investeringswerken opgenomen (nog overeen te komen met gemeente Zemst):

- Verwarmingsketel vervangen (nog binnen huidige meerjarenplan)
- Gevel reinigen en herstellen (nog binnen huidige meerjarenplan)
- Correcties dak
- Nieuw plat dak
- Glasramen herstellen
- Vervangen dakbedekking schip (asbestleien)
- Aanpakken buitenschrijnwerk
- Voorbereiden alternatief gebruik (te bespreken met gemeente)

2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

a) Het gebouw

De kerk is gelegen aan de Humbeeksebaan en achterliggend bevindt zich een omhaagd kerkhof. Aan de linker- en rechterzijde van het schip situeert er zich een concentratie aan oude graftekens en priestergraven. Op het kerkhof staat de opvallende neogotische grafkapel van de familie de Meester, een Heilig Hartbeeld en een Calvarie.

Het kerkgebouw ligt noch binnen een beschermd stads- of dorpsgezicht noch binnen een beschermd landschap.

De klokken van de Sint-Engelbertus en Bernarduskerk luiden om het half uur. De kerktoren wordt 's nachts niet verlicht.

b) Bereikbaarheid en aanwezigheid van parking

De kerk van Zemst-Laar is sinds kort beter bereikbaar met het openbaar vervoer door een aanpassing van de busroutes. In de Spiltstraat, niet ver van de kerk, bevindt zich een bushalte waar regelmatig bussen stoppen. Een treinstation is niet aanwezig in het dorp.

Aan de ingang van het kerkgebouw zijn enkele parkeerplaatsen voorzien. Daarnaast kan men ook aan de oostzijde van de kerk en langs het kerkhof parkeren op de ruim voorziene parkeerplaatsen in de Sint-Bernardusstraat.

c) De omgeving

In de nabije omgeving van de kerk zijn volgende gebouwen/voorzieningen te bemerken:

- Pastorie (Humbeeksebaan 192): gelegen naast de kerk. De pastorie wordt beheerd door de kerkfabriek. De gelijkvloerse verdieping wordt gebruikt voor pastorale activiteiten, vergaderingen, opslag voor archief... Op de bovenverdieping zijn twee duplex appartementen ingericht.
- Parochiecentrum (Humbeeksebaan 188): gelegen naast de pastorie. Het parochiecentrum beschikt over 2 zalen (een kleine en grote) telkens met eigen bar, keuken, sanitair en accommodatie. Deze zaal wordt wekelijks gebruikt, maar men is op zoek naar een nieuwe uitbater wat geen gemakkelijke opgave is.
- Chirolokalen van de chiro Skippy (Humbeeksebaan 168/188): gelegen achter het parochiecentrum. Actieve en succesvolle chirowerking in Zemst-Laar.
- GBS De Pimpernel (Spiltstraat 274): Gemeentelijke basisschool (kleuter- en lager onderwijs).
- Voetbalvelden S.K. Laar (Sint Bernardusstraat 99)
- WIK cultuurhal (Spiltstraat 280): evenementenruimte waar sinds 2019 ook maandelijks een dorpsrestaurant wordt georganiseerd.
- Hof van Laar (Humbeeksebaan 177): dorpscafé gelegen op 100m van de kerk. Naar verluidt dé belevenisplek van het dorp. Het café beschikt ook over een zaal waar verscheidene activiteiten worden georganiseerd, waaronder koffietafels.
- Bos Van Aa – Kollintenbos (Humbeeksebaan 111/115): gelegen op 1 km van de Sint-Engelbertus en Bernarduskerk.

Daarnaast maakt de kerk, net zoals de andere kerken, onderdeel uit van de 3K fietsroute.

2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

a) Liturgische activiteiten

In de Sint-Engelbertus en Bernarduskerk wordt maandelijks één eucharistieviering georganiseerd. Gemiddeld wonen 30 mensen de vieringen bij.

Naast de eucharistieviering vinden ook andere liturgische activiteiten plaats in de kerk:

- Begrafenissen: 55 tot 60 uitvaarten per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens de voorkeur van de nabestaanden (varieert van 30 tot 300 aanwezigen)
- Huwelijken: 5 tot 10 vieringen per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens aanvraag in één van de kerken naar keuze doorgaans op zaterdag of vrijdag
- Dopen: 20 doopvieringen per jaar, gelijk verdeeld over de zes parochiekerken, telkens op zondag
- Voor kerkelijke hoogfeesten is er volgende regeling:
 - o voor zover die op een zondag vallen: aangepaste regeling ad hoc die wordt afgetoetst binnen de stuurgroep van de pastorale zone
 - o voor hoogfeesten die niet (noodzakelijk) op een zondag vallen in eerste instantie eucharistievieringen in Weerde en Zemst en in specifieke gevallen (Allerheiligen, met de herdenking van de overledenen) daarnaast ook gebedsvieringen in de vier andere kerken
 - o bij deze misvieringen op de kerkelijke feestdagen, zoals Kerstmis, Hemelvaart en Allerheiligen is het aantal aanwezigen aanzienlijk groter dan bij een gebruikelijke eucharistieviering. Het gaat dan om een 100-tal of meer kerkgangers.
- Andere vieringen:
 - o Jaarlijkse viering in het kader van de Voetbedevaart Zemst-Laar naar Scherpenheuvel
 - o Catechesevieringen
 - o Christus Koning en bivakviering voor de Chiro
 - o Vieringen voor verenigingen, gepensioneerden...

Sporadisch wordt de kerk ook gebruikt door andere christelijke gemeenschappen.

b) Niet-liturgische activiteiten

Via het platform op de website van de gemeente Zemst kan het gebruik van het kerkgebouw worden aangevraagd voor socio-culturele evenementen. Door de zeer

bepaalde voorzieningen in de kerk (slechts twee stopcontacten, één wc en geen internet) wordt hier zeer weinig gebruik van gemaakt.

c) Varia

Tijdens Open Monumentendag heeft de kerk in het verleden al zijn deuren opengezet.

In de kerk is er een uilenbak van Natuurpunt aanwezig.

2.3. Sint-Martinus in Weerde

**We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.**

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.3.1. Identificatie

Naam: Sint-Martinus (Sint-Martinuskerk, Sint-Maarten, Sint-Maartenskerk)

Geografische ligging:

- Dorpstraat zonder nummer, 1982 Weerde
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel - Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen
- Dekenaat: Pastorale Regio Mechelen
- Pastorale zone: Kerk aan de Zenne
- Parochie: Sint-Martinus

Eigenaar: Gemeente Zemst

Bescherming(en): aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 14-09-2009

2.3.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Gebouw

De wortels van de Sint-Martinusparochie gaan terug tot minstens de 13de eeuw. De romaanse kerktoren in overgangsstijl is hiervan getuige. Wegens het beperkte inwonersaantal was de parochie echter zeker tussen 1573 en 1781 afhankelijk van Sint-Pieterskerk in Zemst; pas daarna zou ze weer zelfstandig fungeren met de Sint-Martinuskerk als parochiekerk.¹⁸

Hoewel in de loop van de tijd verschillende verbouwingswerken werden uitgevoerd aan de kerk, zou het pas aan het begin van de 20ste eeuw zijn dat het huidige uiterlijk van de kerk werd vastgelegd.¹⁹ Aangezien de parochie inmiddels sterk was aangegroeid en men verwachtte dat deze trend zich verder zou doorzetten, werden plannen gesmeed om de verouderde Sint-Martinuskerk te vergroten. Een belangrijke vereiste was dat "de stijl der nieuwe kerk gansch overeenkomstig is met den schoonen toren

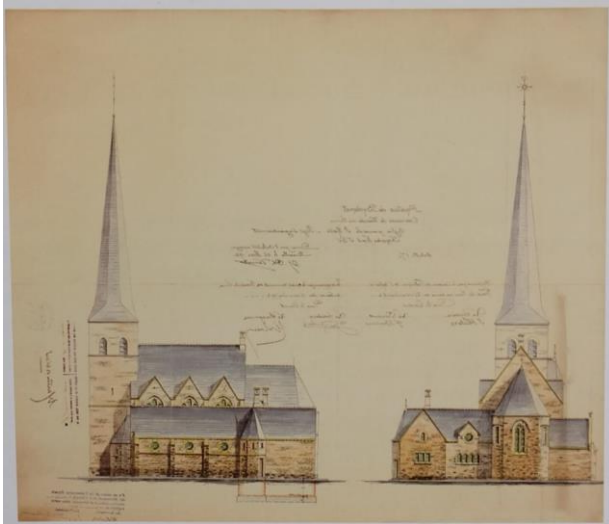
We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

¹⁸ Omslag Geschiedenis, Map Sint-Martinuskerk, map Kerken; "Parochiekerk Sint-Martinus", IOE, <<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/41026>> (geconsulteerd 17/08/2020).

¹⁹ DE BLANDER, Walter & VAN HAESENDOCK, Warda (red.), *Zemst: Zes kerkdorpen, één gemeente. Oud en Nieuw – Vroeger en Nu*, deel II, Heemkundige kring "De Semse", Zemst, 1995, p.152.

die bestaat, en die moet bewaard".²⁰ Het ontwerp werd geleverd door Brusselse architect Chrétien Veraart (1871-1951), die een opleiding had genoten aan de Sint-Lucasschool in Brussel. Tot die tijd was de Sint-Martinuskerk een bescheiden eenbeukig zaalkerkje geweest met een massieve oude toren, en een koor met aan weerszijden een aanbouw.

De nieuwe kerk kreeg een oppervlakte die bijna het dubbele was. Opmerkelijk is dat het plan asymmetrisch was opgevat: het schip kreeg twee zijbeuken aan de noordzijde en slechts één aan de zuidzijde erbij. Reden hiervoor was het grafmonument van de familie van Vaernewyck op het kerkhof aan de zuidzijde van het kerkgebouw, dat een verdere verbreding in de weg stond.²¹ Ook werden nieuwe volumes aangebouwd zoals de sacristie en een doopkapel, die elk bekroond werden

met hun eigen dak. Ondanks de onregelmatige verdeling van de volumes en het hybride dakenspel oogt de kerk, uitgevoerd in een combinatie van neoromaanse en neogotische stijl, als één geheel en wordt haar silhouet nog steeds gedomineerd door de massieve toren onder slanke ingesnoerde naaldspits.²²

In augustus en september 1914 woedde het oorlogsgeweld in de streek; de nog niet ingerichte Sint-Martinuskerk raakte zwaar beschadigd en brandde uit. De inboedel, die wegens de werken was ondergebracht in de dorpschool, bleef gespaard.²³ Net zoals in Epegem gebeurde de heropbouw in 1921 volgens de originele plannen en onder toezicht van de oorspronkelijke architect.²⁴

Tijdens de Tweede Wereldoorlog kreeg de kerk het opnieuw zwaar te verduren: ze werd twee keer geraakt door V1-bommen die het gebouw in puin legden. Pas in 1950 kon de voor de tweede maal heropgebouwde kerk opnieuw worden opengesteld.²⁵

²⁰ Archief parochie Weerde, overgenomen uit JANSSENS, Luc, "Saga van de uitbreiding of verplaatsing van het kerkhof van Weerde", s.l. (Zemst?), s.d. (na 2004), p.14.

²¹ Omslag Geschiedenis, map Sint-Martinuskerk, map Kerken.

²² VAN SANTVOORT, "Wederopbouwarchitectuur in de fusiegemeente Zemst", in *M&L*, vol.33, nr. 3, 2014, p.14.

²³ Idem, p.16.

²⁴ DE BLANDER & VAN HAESDONCK, *Zemst*, II, p.152.

²⁵ Idem, p.153.

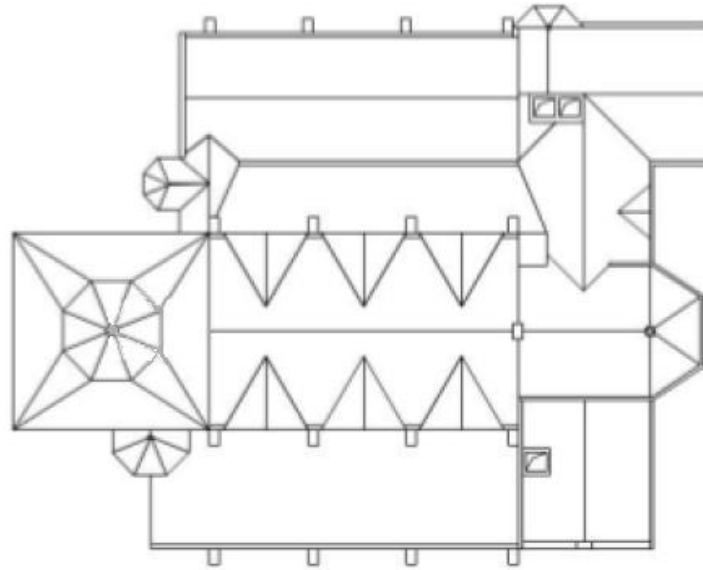
Kerkelijke collectie

Een digitale erfgoedinventaris is tot op heden niet opgemaakt.

Onderstaande oplijsting is een inventaris opgemaakt door het KIK in 1985 waarin het meest waardevol roerend erfgoed uit het kerkgebouw werd opgenomen.

- BIECHTSTOEL, in bekroning Driehoek met Oog Gods, 19de eeuw, eik, (M 244463'76).
- TRIOMFKRUIS, door Jacobs, van Bonheiden, ca. 1960, hout (M 244461'76).
- KRUISBEELD, 17de eeuw, gepolychromeerd hout, h. 111 (M 244470'76).
Een grondige restauratie van het kruisbeeld werd uitgevoerd door firma ChromArt, dewelke werd afgerond in december 2015.
- MONSTRANS, met merken: Mechelen, gekroonde R en vis (?), eerste helft 18de eeuw, zilver, h. 70 (M 244471'76).
- WIEROOKSCHEEPJE, met ged. schenkingsinscriptie van M. P. I. Van de Cauter de Ba(d)ius 1842, met Belgische merken (1831-1868) en meesterteken B met pijltje, zilver, h. 10 (M 244465'76).
- WIEROOKVAT, met ged. schenkingsinscripties van J.H.S. Verhaghen 1854, met Belgische merken (1831-1868) en meesterteken B met pijltje, zilver, h. 27 (M 244464'76).
- GRAFSTEEN, van Lois Jacob (†1744), steen, 230x110 (M 244455'76).
- KRUISWEG (1 van 14 staties) door Camille Colruyt, ca. 1960, koper, 60x60, Calvarie, get. (M 244459'76), geschenk van dhr. Van Halle.
- SCHILDERIJ, Jezus te gast bij Martha en Maria, Vlaamse School, 17de eeuw, doek, 220x250 (M 244458'76).
- BEELD, OLV met Kind, Mechels werk, tweede helft 16de eeuw, gepolychromeerd hout, h. 80 (M 244462'76).
Een grondige restauratie van dit beeld werd uitgevoerd door de firma ChromArt, dewelke werd afgerond in maart 2014. De 19de eeuwse sokkel waarop het beeld geplaatst wordt, werd eveneens gerestaureerd.
- BEELD, H. Jozef, tweede helft 17de eeuw, lindehout, h. 110 (M 244456'76).
- BEELD, H. Martinus deelt aalmoezen uit, tweede helft 17de eeuw, lindehout, h. 112 (M 244460'76).
- BEELD, OLV met Kind, tweede helft 17de eeuw, hout, h. 113 (M 244457'76).
- LITURGISCH GEWAAD, wit, 19de eeuw goudborduursel: dalmatiek (1 van 2) (M 244466'76), kazuifel, rugzijde met Lam van de Apocalypsis (M 244467'76), koorkap, rugzijde, schild met Brandend hart met doornenkroon (M 244468'76).
- KANDELAAR, 17de eeuw, messing, h. 51 (M 244469'76).

b) Architecturale mogelijkheden

Het kerkgebouw heeft een eerder uniek grondplan. De hoofdingang bestaat uit een dubbele toegangsdeur aan de westzijde die toegang geeft tot een vierkantig portaal. Aansluitend daarop wordt het algemeen volume gevormd door een middenbeuk en koor. De middenbeuk wordt geflankeerd door zijbeuken. Zuilenrijen scheiden de verschillende beuken. Aansluitend op de noordelijke zijbeuk is er nog een kapel en een bijkomende zijbeuk met zijaltaar. Ten noorden van het koor bevindt zich een ruimte onder het doksaal en de sacristie. De bergruimte boven en onder de sacristie en het doksaal zijn te bereiken via een draaitrap. In de doorgang naar de draaitrap is er een wc en bevindt zich een tweede toegangsdeur. Ten zuiden van het koor is er een ruime stookruimte. Via de toren kan men de klokkenruimte en ruimte boven schip bereiken.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Cijfers:

- Oppervlakte: circa 455 m²
- Aantal zitplaatsen: 250

Aanwezige voorzieningen:

- Sanitair: 1 toilet aanwezig
- Verwarming: op aardgas, via een systeem van luchtverwarming waarbij de lucht wordt aangezogen in het koor en weer wordt uitgeblazen in de zuidelijke zijbeuk
- Keukenvoorzieningen: niet aanwezig
- Audiosysteem: CD-speler met usb-aansluiting
- Beeldscherm: niet aanwezig
- Rolstoeltoegankelijkheid: rolstoeltoegankelijk
- Verlichting: gemengd LED-lampen (hoofdverlichting) en TL-lampen
- Bliksemafleider: Er zijn ca. 10 geaarde bliksemafleiders aanwezig
- Diefstal- en brandbeveiliging: Brandalarm (Le Grand) en poederblusser aanwezig
- Klokken: jaarlijks onderhoud door Michiels bvba
- Gsm-operatoren: geen

c) Bouwfysische toestand

De grondige restauratie in het begin van de 21ste eeuw maakt dat de huidige bouwfysische toestand van de kerk zeer goed is. De restauratiecampagne verliep in twee fasen: fase 1 liep van november 2004 tot september 2005, fase 2 liep van januari 2009 tot juni 2010.

Voor het nazicht van de kerk is men aangesloten bij Monumentenwacht. In 2019 werd een inspectie van het interieur uitgevoerd en in 2024 werd de laatste bouwkundige inspectie uitgevoerd. De verslagen van deze inspecties bevestigen de goede staat van het gebouw.

Adviezen m.b.t. de bouwkundige inspectie:

- Probeer de vogels te weren van het kerkgebouw.
- Laat de uilenbak nakijken door de kerkuilenwerkgroep.
- Uitvoering van herhaalinspecties vijfjaarlijks.
- De dakbedekking en dakwaterafvoer regelmatig nakijken. Laat eventuele gebreken tijdig herstellen.
- De bereikbaarheid en toegankelijkheid van de daken verbeteren: extra ladderhaken plaatsen.
- De bereikbaarheid en toegankelijkheid van de torenspits verbeteren.
- De verstopte afvoeren ontstoppen.
- De goten en regenwaterafvoeren minstens éénmaal per jaar én na een hevige storm of regenbui leegmaken.

- De dakwaterafvoer verlengen om druipsporen te vermijden
- De kunststof afvoeren vervangen.
- De oplegging van het onderste balkenkruis verbeteren.
- Alle ijzeren onderdelen van het gebouw regelmatig reinigen en schilderen (eventueel vooraf ontroesten).
- Het houten buitenschrijnwerk regelmatig schilderen.
- De monelen van de glas-in-loodramen laten bekijken.
- Laat de bliksembeveiliging controleren door een gespecialiseerde firma.
- Laat het zuidelijk torenuurwerk nakijken.
- Losse stenen en uitgespoeld voegwerk herstellen.
- Een druiplijst plaatsen onder de dekstenen van de ommuring.

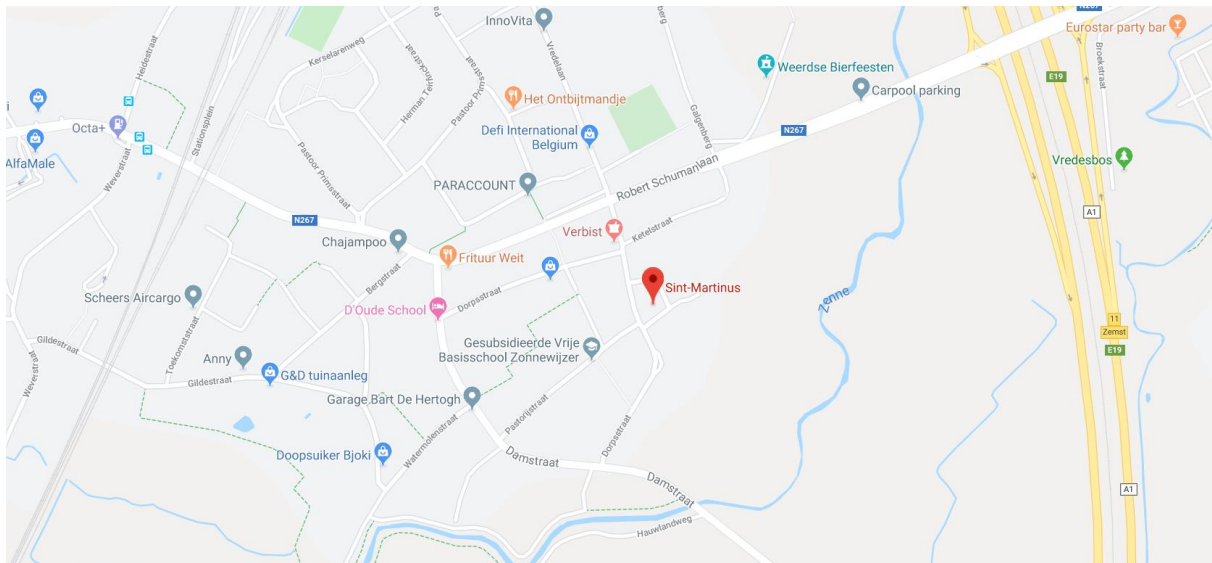
Belangrijkste en meest dringende (0-3 jaar) adviezen m.b.t. de interieurinspectie uitgevoerd in 2019:

- Kerkstoelen vervangen of behandelen tegen houtworm.
- Aanpassen van bevestigingsmethode van beeld in noordelijk zijaltaar.
- Optimaliseren van bewaaromstandigheden van textiel op het doksaal en in de depotruimte.
- Afstoffen van de beelden tegen de westelijke muur van schip (heilige Jozef en OLV met Kind Jezus).
- Onderhoud van historisch hang- en sluitwerk van de twee binnendeuren in koor en het hek van de doopkapel.
- Reinigen van de kussens in de biechtstoelen.
- Verwijderen van schimmels op de hoge zesdeurskast in het stooklokaal en op het kruisbeeld tegen de zuidelijke muur van het koor.
- Bestrijden van insecten in kerststal en in de rieten mand in het doksaal.
- Verwijderen van water in wijwatervaten en doopvont.
- Verwijderen van kaarsvet op zijaltaar en communiebank.
- Installeren van insectenvallen in de sacristie.
- Verwijderen van schimmel op schilderij tegen oostelijke muur van het schip (heilige Martinus).
- Stofvrij (laten) maken van schilderij tegen zuidelijke zijbeuk (Jezus te gast bij Martha en Maria).
- Plaatsing van schoonloop- en buitenmatten aan toegangen.

In het meerjarenplan zijn volgende investeringswerken opgenomen (nog overeen te komen met gemeente Zemst):

- Oplegging balkenkruis
- Bliksemafleider
- Dakwerken: dakbedekking en goten, toegankelijkheid
- Druiplijst onder de dakstenen
- Behandeling biologische aantasting
- Buitenschrijnwerk schilderen
- Verwarming sacristie
- Glasramen

2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

a) Het gebouw

De Sint-Martinuskerk neemt het zuidelijk gedeelte van het dorpsplein in.

Het torenuurwerk van de kerk wordt verlicht. De klokken slaan elk uur; 's middags luidt het Angelus en ook bij eucharistievieringen en overlijden luiden de klokken.

b) Bereikbaarheid en aanwezigheid van parking

De kerk is in beperkte mate bereikbaar met het openbaar vervoer.

De bushalte 'Weerde Kerk' bevindt zich voor het kerkgebouw aan de Dorpsstraat. Door het afschaffen van de busroute tussen Mechelen en Zaventem via Weerde is het aantal bussen dat hier stopt de laatste jaren echter sterk verminderd. Op schooldagen stoppen hier wel nog bussen om scholieren van en naar school te brengen.

Het dichtstbijzijnde treinstation (Weerde) bevindt zich op 1,4 km.

Er is parkeergelegenheid nabij het kerkgebouw. De kerk wordt omringd door parkeerplaatsen en grenst aan het dorpsplein waarop geparkeerd kan worden. Samen goed voor zo'n 50 parkeerplaatsen. Ook in de omliggende straten is het mogelijk om te parkeren.

c) De omgeving

De kerk is ingeplant op een groot, rechthoekig dorpsplein met enkele bomen, parking, een bushokje met fietsenstalling en een oorlogsmonument. In Weerde bevinden zich enkele zaken van kleine zelfstandigen, zoals een café, slagerij, frituur, apotheek, schoonheidssalon en kapper.

Het kerkgebouw ligt noch binnen een beschermd stads- of dorpsgezicht noch binnen een beschermd landschap.

Het kerkgebouw is rondom rond omgeven door een ingegroend en ommuurd kerkhof. Tot het kerkhof behoren enkele monumentale graven. Tegen de kerkmuur bevinden zich graven van oude pastoors. De nieuwe begraafplaats bevindt zich op ca. 450 m van de kerk.

- De pastorie (Pastorijstraat 12): gelegen tegenover de school, is eigendom van de gemeente Zemst. De pastorie fungeert als administratief centrum van de pastorale zone in wording.
De zolder is niet in gebruik. Op de eerste verdieping bevinden zich twee archiefruimtes, en de kantoren van de pastoor/pater en diaken. Op het gelijkvloers bevinden zich een vergaderruimte (vroegere woonkamer) en het secretariaat, die ter beschikking staat van vrijwilligers en medewerkers bij de uitvoering van hun administratieve taken, en die ook in gebruik is als bijkomende – kleinere – vergaderruimte. In de pastorie vinden de vergaderingen plaats van de stuurgroep van de pastorale zone, van de kerkraad en het Centraal Kerkbestuur, en van diverse werkgroepen. Zij wordt verder ook gebruikt voor catechese-activiteiten rond vormsel, eerste communie en doopsel.
- Zalen
 - o Gemeentelijke zaal 'd'Oude School' (Damstraat 49 - 450 m): de vroegere jongensschool. Ook beschikbaar voor verhuur voor privégebruik.
 - o Vergaderzaal 'Ons Huis' - KWB Weerde (Kostersvoetweg 2 - 190 m): begin jaren '50 gebouwd door de KWB (met ca. 300 leden de grootste vereniging in Weerde), maar later door hen overgedragen aan VPW. Het beheer gebeurt nog steeds door de KWB. De zaal kent een intensief gebruik met bijna dagelijkse bezetting. Het gebruik is enkel voor verenigingen. Uitzonderlijk wordt de zaal ook door familieleden van aangesloten leden gebruikt. De uitbreidingsplannen liggen stil omwille van verkaveling.
 - o Voetbalkantine (Galgenberg 30): recent gebouwd. Ook beschikbaar voor verhuur.
- Scholen, kinderdagverblijven en jeugdbewegingen:
 - o Gesubsidieerde Vrije Basisschool Zonnewijzer (Pastorijstraat 15 - 110 m)
 - o Kinderdagverblijf 'De Kaboutertuin' (Pastorijstraat 24 - 190 m)

- Chiro – Jongensafdeling (Galgenberg 5 - 450 m)
- Chiro – Meisjesafdeling (Kleinveld 1 – 1100m)
- De “Wipweide” van de Sint-Sebastiaansgilde (Dorpsstraat 32 – 100m): De Sint-Sebastiaansgilde maakt voor het boogschieten al heel lang gebruik van “de Wipweide” die eigendom is van de kerkfabriek. Deze weide, waarop zich de hoge staande wip bevindt, is eveneens gelegen aan de Dorpsstraat.

De kerk maakt net zoals de andere kerken onderdeel uit van de 3K fietsroute. Ook de Trésignies fietsroute passeert aan de kerk. Daarnaast vertrekt de Weerdse Kronkelwandeling aan de kerk.

2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

a) Liturgische activiteiten

In de Sint-Martinuskerk wordt wekelijks één eucharistieviering georganiseerd. Gemiddeld wonen 75 mensen de vieringen bij.

Naast de eucharistieviering vinden ook andere liturgische activiteiten plaats in de kerk:

- Begrafenissen: 55 tot 60 uitvaarten per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens de voorkeur van de nabestaanden (varieert van 30 tot 300 aanwezigen)
- Huwelijken: 5 tot 10 vieringen per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens aanvraag in één van de kerken naar keuze doorgaans op zaterdag of vrijdag
- Dopen: 20 doopvieringen per jaar, gelijk verdeeld over de zes parochiekerken, telkens op zondag
- Voor kerkelijke hoogfeesten is er volgende regeling:
 - voor zover die op een zondag vallen: aangepaste regeling ad hoc die wordt afgetoetst binnen de stuurgroep van de pastorale zone
 - voor hoogfeesten die niet (noodzakelijk) op een zondag vallen in eerste instantie eucharistievieringen in Weerde en Zemst en in specifieke gevallen (Allerheiligen, met de herdenking van de overledenen) daarnaast ook gebedsvieringen in de vier andere kerken
 - bij deze misvieringen op de kerkelijke feestdagen, zoals Kerstmis, Hemelvaart en Allerheiligen is het aantal aanwezigen aanzienlijk groter dan bij een gebruikelijke eucharistieviering. Het gaat dan om een 100-tal of meer kerkgangers.
- Andere vieringen:
 - Catechesevieringen

- Schoolvieringen (VBS De Zonnewijzer)
- Christus Koning en bivakviering voor de Chiro (jongens en meisjes)
- Vieringen voor verenigingen, gepensioneerden...
- De kerk werd recent grondig gerestaureerd en heeft door zijn beperkte grootte en rustige ligging ook een stemmig karakter. Dit geeft soms aanleiding tot het organiseren van misvieringen (bv. huwelijken) van personen die buiten de federatie wonen.
- De patroonheilige wordt jaarlijks gevierd: kinderen gaan huis aan huis zingen bij Sint-Maarten (november); ook de school en Chiro nemen hieraan deel. De Gezinsbond zorgt voor pannenkoeken voor de zangers.
- Ook wordt er nog steeds een mis voor de familie de Vaernewijck georganiseerd. Het monumentale graf van de adellijke familie de Vaernewijck bevindt zich aan de rechterkant van de kerk op het ommuurde kerkhof.

b) Niet liturgische activiteiten

In het verleden werd de kerk reeds gebruikt voor televisieopnames en naar aanleiding van de voltooiing van de restauratie van de kerk werd een opendeurdag (incl. presentatie) georganiseerd. De gemeente Zemst bracht er ook tijdelijk een lokale afdeling van de bibliotheek onder.

Via het platform op de website van de gemeente Zemst kan het gebruik van het kerkgebouw worden aangevraagd voor socio-culturele evenementen maar ook infosessies en dergelijke. Hier wordt sporadisch gebruik van gemaakt.

c) Varia

Het kerkgebouw is enkel toegankelijk tijdens de misvieringen en wanneer er gekuist wordt. In dat laatste geval zijn er wel steeds toevallige passanten die het kerkgebouw bezoeken.

In de kerk is er een uilenbak van Natuurpunt aanwezig.

2.4. Sint-Hubertus in Elewijt

**We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.**

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.4.1. Identificatie

Naam: Sint-Hubertus

Geografische ligging:

- Victor Servranckxstraat 3, 1982 Elewijt
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel - Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen
- Dekenaat: Pastorale Regio Mechelen
- Pastorale zone: Kerk aan de Zenne
- Parochie: Sint-Hubertus

Eigenaar: Gemeente Zemst

Bescherming(en):

- aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 14-09-2009.
- gedeeltelijk beschermd, meer bepaald het orgel, sinds 11-09-1979.

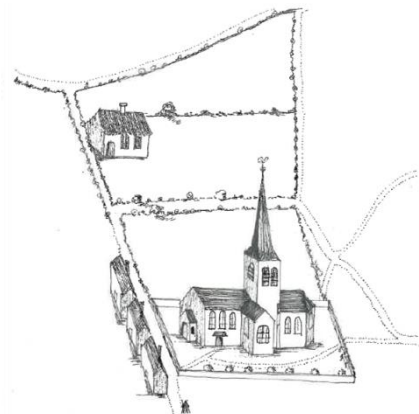
2.4.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Gebouw

De huidige, zandstenen kerktoren staat er, in tegenstelling tot de rest van het neogotische gebouw, al van in de 12de eeuw. De toren is een restant van een voor-romaans zaalkerkje.²⁶

In een volgende fase zien we een romaans kerkje volgens klassiek plan. Anders dan vandaag, maakte de toren geen deel uit van de westgevel van de kerk, maar bevond deze zich tussen kerkschip en -koor in. Het schip van dit romaanse kerkje kende slechts één beuk, had zeker vier ramen aan elke zijde, en was maar iets breder dan de toren.²⁷

Tijdens de 14de eeuw werden schip en koor vervangen. Het nieuwe schip en koor waren groter en werden vormgegeven in gotische stijl. De bouw van twee

²⁶ KIK

²⁷ Lauwers, Jos, "Zeven eeuwen heerlijkheid. Perk-Elewijt," 1997: Verraes (Heule), p. 505-507.

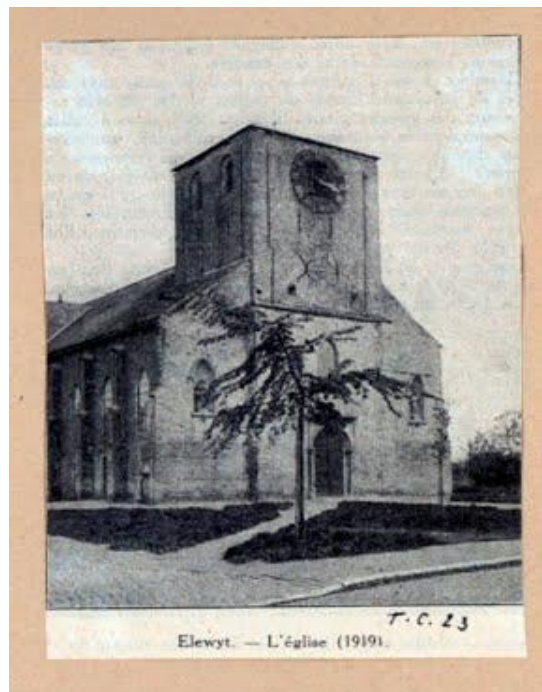
kruisarmen aan het schip beperkte het aantal ramen tot drie aan elke zijde en gaf de kerk het uitzicht van een Latijns kruis. Ten oosten van het schip werd een klein portaaltje toegevoegd.²⁸

In de loop van de 18de eeuw vonden er verschillende verbouwingen en herstellingen plaats: de herstelling van het dak van hoogkoor en schip (1755), de bouw van een nieuwe en grotere sacristie tegen het hoogkoor (1758) en de bouw van een nieuw portaal (1760).

In 1847, bij de aanleg van de rijksweg Mechelen-Waterloo (N227), werden schip en koor van het twaalfde-eeuwse kerkje van Elewijt afgebroken. De Romaanse toren werd behouden en geïntegreerd in de westgevel van de nieuwe, neogotische kerk onder leiding van provinciaal architect Louis Spaak. Bij de bouw van de nieuwe kerk werden heel wat materialen van de oude kerk hergebruikt. Het interieur, waaronder het Onze Lieve Vrouw- en Sint-Hubertusaltaar, werd overgebracht. Het resultaat was een driebeukige kerk in baksteen, met kruisbeuk, koor en westertoren. In 1849 werd het nieuwe kerkgebouw ingewijd.²⁹

In de loop van de tweede helft van de negentiende eeuw gebeurden er nog verschillende werkzaamheden aan de toren, zoals het wegbreken van het stenen gewelf, de installatie van een binnenvenster op het doksaal (1865-1866), het verplaatsen van de klokken en de installatie van een nieuw uurwerk (1872).³⁰

In het begin van WO I werd de kerk zowel buiten als binnen ernstig beschadigd. Tijdens de Eerste uitval uit Antwerpen werd de kerk door de Duitsers van zijn torenspits ontdaan om er een uitkijkpost te kunnen installeren. Tevens werden er tijdelijk een groot aantal inwoners van Elewijt en Hofstade in opgesloten. De kerk diende ook als logeerplaats voor Duitse militairen en als bevoorradingspunt voor het loopgravennetwerk tussen Elewijt en Schiplaken en ten noorden van Het Steen. De ijzeren elementen die vandaag nog steeds aan de voorkant van het gebouw zijn bevestigd werden tijdens de oorlog gebruikt om paarden

aan vast te maken. In 1923 waren toren en dak volledig hersteld. Het meubilair werd in 1924 toegewezen aan beeldhouwer Victor Onckelinckx uit Leuven. Het duurde tot 1928 tot alle sporen van de oorlog waren uitgewist.³¹

²⁸ Idem, p. 507.

²⁹ Idem, p. 511-513; De Maegd C. & Van Aerschot S. 1975: Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Vlaams-Brabant, Halle-Vilvoorde, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 2N, Gent.

³⁰ Lauwers, Jos: p. 515.

³¹ De Semse.

Kerkelijke collectie

Een digitale erfgoedinventaris is tot op heden niet opgemaakt. De boekhoudkundige inventaris die digitaal ter beschikking wordt gesteld via Religio Soft is al enkele jaren oud.

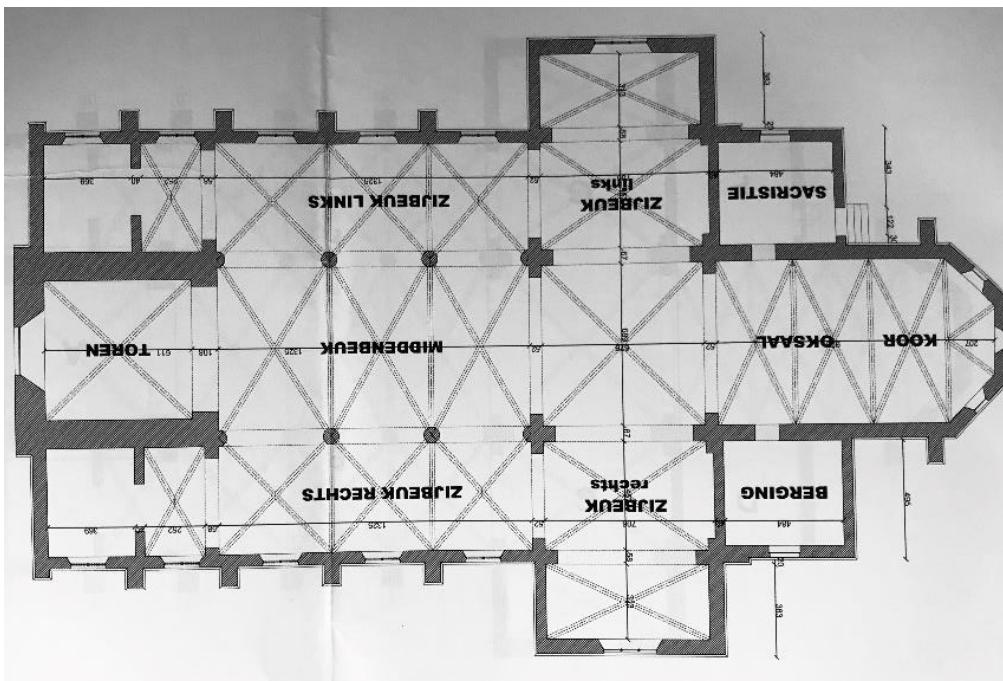
Onderstaande oplijsting is een inventaris opgemaakt door het KIK waarin het meest waardevol roerend erfgoed uit het kerkgebouw werd opgenomen.

- ALTAAR, Zij-, portiekaltaar toegewijd aan de H. Hubertus, xvme, gemarmerd hout (niet meer ter plaatse) (A33434'42).
- ALTAAR, Hoofd-, op expositietroon allegorische voorstelling van het Geloof, met twee beelden van Engel in aanbidding, m. XIXe, eik deels verguld (M 129491 '78) ; details : expositietroon (M 129492'78), engel 1. (M129493'78).
- BEDEVAARTVAANTJE, drukplaat voor- en afdruk, door Antoon Op de Beek, Bekering van H. Hubertus, met opschrift, ged. 1752 (chronogr.), roodkoper, 15 X21,5 (M 129521 '78).
- BIECHTSTOELEN (2) geschonken door onderpastoor Hubertus Van Aerschodt in 1880, Lod. XV-stijl, eik, in bekroning Driehoek met Oog Gods en Haan (A 33437'42) , in bekroning H. Geest onder de gedaante van een duif en symbolen van de Dood (A 33438'42), met lambrizing (M 129476'78).
- BOEKBAND, door Joseph Jean Van Deuren, van missaal, met merken : Mechelen, 75 en meesterteken VD, 1775, zilver, 39 X25,5, voorzijde met voorstelling Tenhemelopneming van Maria (M 129522'78), achterzijde met H. Hubertus (M 129523'78).
- CIBORIE door Joseph Jean Van Deuren, bekroond met kruisbeeld, met merken : Mechelen, 76 en meesterteken VD, 1776, zilver (niet meer ter plaatse) (B 4395'1 I).
- MONSTRANS, Zonne-, in bekroning H. Geest onder de gedaante van een duif en beeldjes van O.-L.-Vrouw en 2 bisschoppen, met niet-geïd. inscr., met datering 1639, met niet-geïd. merken o.m. WD, 1639, in 1925 werd deze monstrans geschonken aan de kerk door kasteelheer de Becker-Remy, zilver, h. 68 (M 129510'78).
- RELIEKHOUDER, reliekkruis op voet, met merken : Leuven, 76 en LC, 1776, zilver, h. 41,5 (M 129511'78).
- COMMUNIEBANK door Hendrik Peeters-Divoort, van Turnhout, 1868, eik, gedeelte 1. met Lam van Apocalypsis (M 129489'78), gedeelte r. met Hostiedragende kelk (M 129490'78).
- DOKSAAL, m. xvme, eik (M 129506'78), met orgel en portaal (A33436'42).
- DOOPVONT, xviii, messing, drager in smeedijzer, tot. h. 144 (M129497'78).
- BEZWERINGSVOORWERP (4), in verband met H. Hubertus, drie brandstempels voor de bestrijding van de razernij, xvrr-xvme, hout en ijzer, l. 30, 14, 13 (M 129520'78).

- GRAFSTEEN van Petrus Van Schoubroeck (t 1653) en broer Paulus Van Schoubroeck (t 1648), met wapenschild, arduin, 200x 115 (M 129513'78).
- GRAFSTEEN van Jan Van Waelhem (t 1666) en echtgenote Anne Marie Van Ryswich (t 1703), met alliantiewapen, arduin, 140X 85 (M 129514'78).
- GRAFSTEEN van Henricus Schricx (t 1716), zijn zuster Elisabetha Schricx, en nichten Catharina van Steertegem en Elisabetha van Steertegem, met Hostiedragende kelk, arduin, 168 x 99 (M 129512'78).
- KROON van Jezuskind, xrx, zilver, h. 10 (M 129509'78).
- KROON van O.-L.-Vrouw, xrx, zilver, h. 12 (M 129508'78).
- SACRISTIEKAST, m. XIXe, eik (M 129507'78).
- KERKMEESTERSBANK (1 van 2) 1855, eik (M 129487'78).
- KLOK door Andreas Ludovicus J. Van Aerschodt, van Leuven (volgens opschrift), genaamd Maria Jozef, onder het peterschap van E. J. G. de Roxe de V. en H. M ...G. E. X. J. de Reye de V ... (volgens opschrift), 1829, brons (niet meer ter plaatse), zijde met opschrift en O.-L.-Vrouw met Kind (E 4036'43).
- KLOK door ... Van Aerschodt, van Leuven (volgens opschrift), 1857 (chronogr.), brons (niet meer ter plaatse), zijde met voorstellingen H. Petrus apostel (?) en H. Familie met H. Geest en God de Vader en H. Paulus apostel (E 4039'43).
- KLOK door. Andreas Ludovicus J. Van Aerschodt, van Leuven (volgens opschrift), genaamd Thomas, 1872, brons (niet meer ter plaatse), zijde met O.-L.-Vrouw met Kind (E 4037'43).
- KLOK door Andreas Ludovicus J. Van Aerschodt, van Leuven (volgens opschrift), ged. 1887, brons (niet meer ter plaatse) (E 4038'43).
- ORGEL, instrument door Van Peteghem b. XIXe, orgelkast 1857, eik (M 129505'78).
- KRUISWEG (2 van 14 staties), e. xix-b. xx, geschilderde koperplaat, 83 x 55 : Pilatus veroordeelt Jezus (M 129478'78), Jezus sterft op het kruis (M 129477'78).
- PREEKSTOEL, klankbord met H. Geest onder de gedaante van een duif, kuip met voorstelling van de moord op een heilige, met kruisbeeld, 3e kw. xvme, Lod. xv, eik (A 33431'42) ; detail : trap (A 33432'42).
- STOEL, b. xix, Empire, hout en leder, h. 84 (M 129479'78).
- STOEL, xrx, hout, h. 83 (M 129494'78).
- SCHILDERIJ, door Willem Jacob Herreyns, Calvarie, 1780, doek, 350 x 180 (M 129504'78).
- SCHILDERIJ, Vlaamse School, drieluik van de H. Hubertus, geschonken door pastoor Petrus Van Schoubroeck in 1620, paneel en doek (M 129481 '78), middenpaneel, Wijding van H. Hubertus, kopie ?, doek, 167 x 148 (M129482'78), zijluik l., Bekering van H. Hubertus, 170X64,5 (M 129483'78), keerzijde, H. Hubertus (M 129485'78), zijluik r., schenker en toeschouwers (M 129484'78), keerzijde, H. Hubertus op zijn sterfbed (M 129486'78).

- SCHILDERIJ, Vlaamse School, drieluik van O.-L.-Vrouw, Ie h. xvue, paneel (M 129498'78), middenpaneel, Kroning van Maria door de H. Drievuldigheid, paneel, 180x 160 (M129499'78), zijluik l. en r. Boodschap van de aartsengel Gabriël aan Maria, engel (M 129500'78), Maria (M 129501'78), buitenzijde l., Maria bezoekt haar nicht Elizabeth (M 129502'78), r. Vlucht naar Egypte (M 129503'78).
- SCHILDERIJ, Vlaamse School, Laatste Avondmaal, xvme, doek, 118X 164 (M 129496'78).
- SCHILDERIJ, Vlaamse School, H. Paulus van Thebe in de woestijn (?) en Doop van Jezus, xvme, doek, 160X 124 (M 129488'78).
- ARCHIVALIA, attest van kardinaal Jacobus Boonen gegeven in 1650 bij de relieken van H. Hubertus, met voorstellingen van de H. Hubertus en wapenschilden van Jacobus Boonen, Frederik de Marselaer en Margaretha KIK-IRPA, Brussels (Belgium) [www.kikirpa.be] de Baronaige, met omlijsting, papier, 55 X 42,5 (M 129519'78).
- BEELD, H. Sebastiaan, xvue, modern gepolychr. hout, h. 111 (A 33435'42).
- BEELD, H. Hubertus, e. xvne-b. xvme, modern gepolychr. hout, h. 114 (M 129480'78).
- BEELD (ext.), H. Hubertus bisschop, 1856, terra cotta, h. ca. 200 (M 129515'78).
- BEELD (ext.), H. Hubertus jager, ca. 1920, kopie naar beeld van 1856, steen, h. ca. 200 (M 129516'78).
- GODSLAMP, XIXe, messing, h. 130 (M 129495'78).

b) Architecturale mogelijkheden

Het kerkgebouw is geheel symmetrisch opgetrokken op een kruisvormig grondplan. De hoofdingang bevindt zich aan de westzijde via een dubbele toegangsdeur die uitgaat op het vierkantige portaal. Nog twee andere ingangen bevinden zich in de noord- en zuidzijde (sacristie). Het volume bestaat uit een middenbeuk geflankeerd door zijbeuken, een transept en koor met driezijdige sluiting. Vanuit het koor zijn de sacristie (noorden) en de stookplaats (zuiden) bereikbaar. In de zijbeuken ter hoogte van de toren bevinden zich bergruimtes, waarvan de noordelijke bergruimte voorzien is van sanitair. Het doksaal en de toren met zijn vier niveaus zijn bereikbaar via de trap in het portaal. Tegen de kerkmuren bevinden zich nog enkele historische grafstenen.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Het houten platform rond het altaar in het koor kan worden uitgebreid met behulp van losse elementen, bijvoorbeeld bij optredens.

Cijfers:

- Oppervlakte: circa 756 m²
- Aantal zitplaatsen: 260

Aanwezige voorzieningen:

- Sanitair: 1 toilet aanwezig
- Verwarming: gas, luchtblazers
- Keukenvoorzieningen: niet aanwezig
- Audiosysteem: CD-speler met usb-aansluiting
- Beeldscherm: niet aanwezig
- Rolstoeltoegankelijkheid: rolstoeltoegankelijk
- Verlichting: halogeen lampen
- Bliksemafleider: aanwezig
- Diefstal- en brandbeveiliging: rookmelder aanwezig, loopdetectoren, branddeur aan stookruimte
- Klokken: jaarlijks onderhoud door Michiels bvba
- Gsm-operatoren: geen

c) Bouwfysische toestand

In 2007-2008 werd de volledige buitenrestauratie uitgevoerd. In 2014-2015 werd de volledige binnenrestauratie uitgevoerd. Dit maakt dat de bouwfysische toestand van het kerkgebouw zeer goed is. In de periode 2022-2023 werd onder begeleiding en met financiële ondersteuning van het Agentschap Onroerend Erfgoed het beschermde orgel grondig hersteld.

Monumentenwacht is aangesteld voor de inspectie van het exterieur van het kerkgebouw. Het laatste rapport (2024) bevestigt de goede toestand, maar wijst wel op de mindere staat van de dakwaterafvoer.

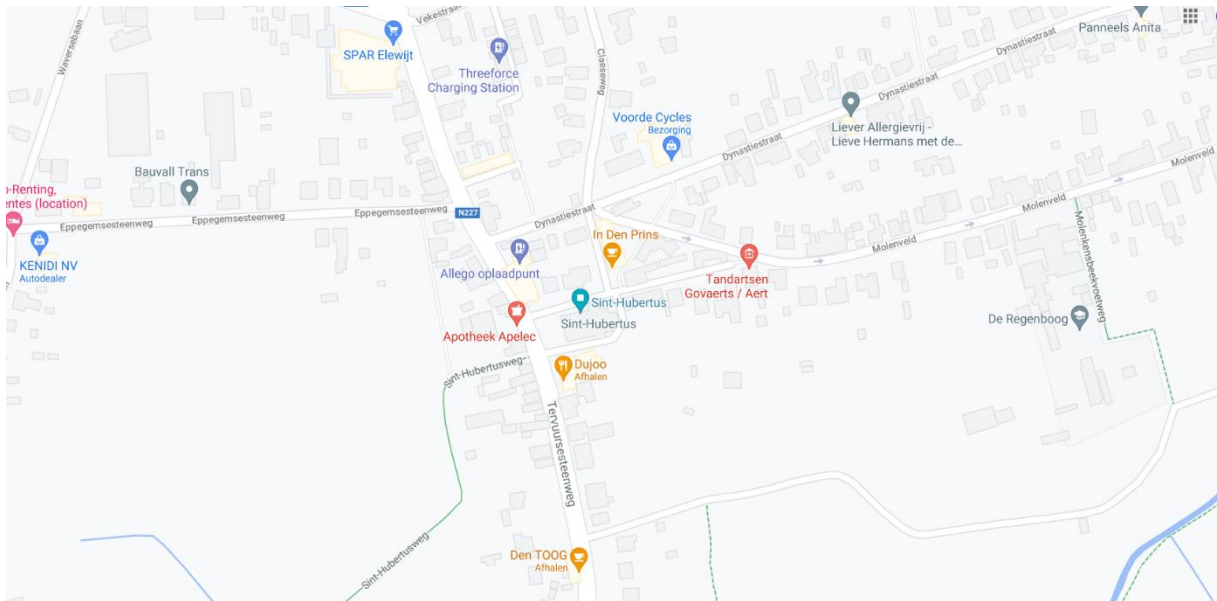
Adviezen m.b.t. de bouwkundige inspectie (2024):

- Nakijken van de dakbedekking en herstellen van de gebreken.
- De goten en regenwaterafvoeren minstens éénmaal per jaar én na een hevige storm of regenbui leegmaken.
- Alle ijzeren onderdelen van het gebouw regelmatig reinigen en schilderen.
- Het houten buitenschrijnwerk regelmatig schilderen.
- De vogelpopulatie terugdringen.
- De bereikbaarheid en toegankelijkheid van de daken verbeteren.
- Zinken dakbekleding vervangen.
- De aansluiting tussen kilgoot en bakgoot meer vakkundig uitvoeren.
- Gescheurde naden herstellen, ontoegankelijke goten controleren op lekken.
- Ondersteuning van de gording verbeteren.
- Alle zolders en dakluiken die toegang geven tot daken en goten, veilig bereikbaar maken.
- De aantasting door houtborende insecten monitoren.
- Loden bekleding van de waterlijst controleren, bijkomende afdekking voorzien boven de inkom.
- De torenluiken in multiplex vernieuwen.

In het meerjarenplan zijn volgende investeringswerken opgenomen (nog overeen te komen met gemeente Zemst):

- Zinken dakbekleding vervangen
- Vogelpopulatie terugdringen
- Dakwaterafvoer herstellen en reinigen
- Uilenbak verplaatsen
- Ondersteuning en veiligheid kapconstructie en zolder verbeteren
- Schilderen buitenschrijnwerk
- (Kleinere onderhoudswerken)

2.4.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

a) Het gebouw

Het kerkgebouw ligt in het zuiden van Elewijt, naar de grens met Steenokkerzeel. De klokken luiden elk uur (het Angelus om 12 uur) en bij eucharistievieringen en overlijden. De kerktoren wordt 's avonds verlicht.

b) Bereikbaarheid en aanwezigheid van parking

Het kerkgebouw is bereikbaar met het openbaar vervoer. De bushalte 'Elewijt Kerk' bevindt zich voor het kerkgebouw aan de Tervuursesteenweg.

Er bevindt zich geen treinstation in de nabije omgeving.

Parkeren kan rond de kerk (ca. 20 plaatsen) en op het plein op de hoek van de Dynastiestraat met de Tervuursesteenweg. Ook langs die laatste zijn enkele parkeerplaatsen voorzien.

c) De omgeving

In de nabijheid van de kerk bevinden zich enkele zaken van kleine zelfstandigen, zoals eetgelegenheden, cafés en een kapper.

Het kerkgebouw ligt noch binnen een beschermd stads- of dorpsgezicht noch binnen een beschermd landschap.

In de nabije omgeving zijn aanwezig:

- Pastorie (Tervuursesteenweg 623): eigendom van de gemeente. In gebruik als bewaarplaats van het archief en als woning voor pater Chukwuzubelu Nkejiaka.
- Begraafplaats (Tervuursesteenweg 591)
- Café 'In den Prins' met zaal van Sint-Augustinuskring vzw (Victor Servranckxstraat 5)
- Basisschool 'De Regenboog' met multifunctionele ruimte (Molenveld 26): zaal aanwezig, maar niet in trek bij verenigingen.
- Kosterswoning en gildezaal met tuin en parking (Victor Servranckxstraat 2-2A): in eigendom van de gemeente. Deed vroeger dienst als bibliotheek, is recent verbouwd tot brouwerij Sweynbeer.
- Dokterswoning (Victor Servranckxstraat 11): in eigendom van de gemeente. Kent momenteel geen gebruik.
- Monument voor gesneuvelden (Victor Servranckxstraat): monument links voor de kerk dat nog gebruikt wordt tijdens herdenkingsmomenten.
- Sportfaciliteiten zijn gegroepeerd in het Sportpark Hubert Van Innis in het noorden van de deelgemeente: De Budohal, Curling Club Zemst, KCVV Elewijt, Tennisclub de Wehzel en Wipmaatschappij Sint-Hubertus bevinden zich hier. Op dit terrein zijn ook de Hondenschool KACEZ en jeugdhuis De Caravan gevestigd.

De kerk maakt net zoals de andere kerken onderdeel uit van de 3K fietsroute. Ook de Trésignies fietsroute passeert aan de kerk. De kerk ligt ook op verschillende wandelroutes: wandelnetwerk 'De Brabantse Kouters', Rubenswandeling en natuur-rijk Elewijt-wandelpad.

Het weidse uitzicht vanop de toren is opmerkelijk en toeristisch interessant.

2.4.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

a) Liturgische activiteiten

In de Sint-Hubertuskerk wordt maandelijks één eucharistieviering georganiseerd en maandelijks één gebedsviering. Gemiddeld wonen 35 mensen de vieringen bij.

Naast de eucharistieviering vinden ook andere liturgische activiteiten plaats in de kerk:

- Begrafenissen: 55 tot 60 uitvaarten per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens de voorkeur van de nabestaanden (varieert van 30 tot 300 aanwezigen)
- Huwelijken: 5 tot 10 vieringen per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens aanvraag in één van de kerken naar keuze doorgaans op zaterdag of vrijdag

- Dopen: 20 doopvieringen per jaar, gelijk verdeeld over de zes parochiekerken, telkens op zondag
- Voor kerkelijke hoogfeesten is er volgende regeling:
 - voor zover die op een zondag vallen: aangepaste regeling ad hoc die wordt afgetoetst binnen de stuurgroep van de pastorale zone
 - voor hoogfeesten die niet (noodzakelijk) op een zondag vallen in eerste instantie eucharistievieringen in Weerde en Zemst en in specifieke gevallen (Allerheiligen, met de herdenking van de overledenen) daarnaast ook gebedsvieringen in de vier andere kerken
 - bij deze misvieringen op de kerkelijke feestdagen, zoals Kerstmis, Hemelvaart en Allerheiligen is het aantal aanwezigen aanzienlijk groter dan bij een gebruikelijke eucharistieviering. Het gaat dan om een 100-tal of meer kerkgangers.
- Andere vieringen:
 - Catechesevieringen
 - Eenmaal per jaar speelt de harmonie van Elewijt in de mis.
 - Vieringen voor verenigingen, gepensioneerden...

Tussen 1500 en 1850 was de kerk van Elewijt een bekend bedevaartsoord tegen hondsdelheid, getuige daarvan de oude brandijzers.

Op tweede pinksterdag gaat sedert 1603 de jaarlijkse Sint-Hubertusprocessie uit. Voor de processie heeft een misviering plaats die wordt opgeluisterd door de jachthoornblazers. Na de misviering heeft eerst de zegening van de dieren plaats voor het vertrek van de processie.

De processie bestaat uit drie delen waarin eerst de verering van OL Vrouw wordt uitgebeeld, in een tweede deel het leven van Sint Hubertus en in een derde deel de verering van het H. Sacrament en de zegening met het H. Sacrament van bewoners en dorp aan de drie rustaltaren. Ze eindigt in de kerk, waar alle deelnemers zich verzamelen, met een verering van en zegening met het H. Sacrament. Deze processie, met ca. 400 deelnemers, brengt het ganse dorp in feeststemming en is voor verschillende inwoners het hoogtepunt van het jaar.

Op 1 juli 2024 werd de Sint-Hubertusprocessie Elewijt erkend als Immaterieel Cultureel Erfgoed.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

b) Niet-liturgische activiteiten

- Er gaat catechese door in de kerk.
- Occasioneel zijn er repetities van het Bachkoor
- Om de drie jaar vindt er in de kerk gedurende één weekend een kunsttentoonstelling plaats i.h.k.v. de jaarlijkse kunstenaarsroute
- Momenteel wordt de kerk ook gebruikt voor vergaderingen van de kerkfabriek wegens onbeschikbaarheid van de pastorie.
- Opslag van processiemateriaal

Via het platform op de website van de gemeente Zemst kan het gebruik van het kerkgebouw worden aangevraagd voor socio-culturele evenementen maar ook infosessies en dergelijke. Hier wordt sporadisch gebruik van gemaakt.

c) Varia

Deelname aan Open Kerkendagen resulteert meestal in een geringe opkomst.

Meer succes werd in het verleden geboekt met het organiseren van activiteiten in de kerk in het kader van Open Monumentendag. Zo werd het beschermde orgel al eens in de kijker gezet door het organiseren van orgelconcerten en rondleidingen. In 2024 werden veel bezoekers aangetrokken door de animaties die er plaatsvonden rond de processie en het leven van Sint-Hubertus en door de gidsbeurten bij de diverse kunstwerken in de kerk.

Ook in 2025 zullen er speciale activiteiten worden georganiseerd tijdens het feest van Sint Hubertus en in 2027 wordt er speciale aandacht geschonken aan de 1250ste verjaardag van het overlijden van de patroonheilige.

2.5. Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstand in Hofstade

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.5.1. Identificatie

Naam: Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstand (O-L-V van Goede Bijstand)

Geografische ligging:

- Tervuursesteenweg 248, 1981 Hofstade
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel - Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen
- Dekenaat: Pastorale Regio Mechelen
- Pastorale zone: Kerk aan de Zenne

- Parochie: Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstand

Eigenaar: Gemeente Zemst

Bescherming(en): aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 14-09-2009.

2.5.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Gebouw

Tot 1840 had Hofstade geen eigen kerk; als gehucht van Muizen gebeurde de kerkgang daar in de Sint-Lambertuskerk. Tussen 1730 en 1797 konden de inwoners van Hofstade ook gebruik maken van de kapel van Geerdegem, die voor hen gebouwd was door Gaspar Estrix en zijn vrouw Anna Catherina Brandts. Deze kapel werd echter verwoest tijdens de Franse Revolutie.³²

In 1840 of 1841 schonk Louis de Meester de Tilbourg, een familielid van Gaspar Estrix, gronden aan de Tervuursesteenweg voor een nieuwe kapel in neoclassicistische stijl, die toegewijd werd aan Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstand. In 1844 werd deze kapel verheven tot volwaardige parochiekerk.³³

Tegen het einde van de 19de eeuw was Hofstade, inmiddels een onafhankelijke gemeente, danig aangegroeid en was de parochiekerk te klein geworden. Hoewel de kerkfabriek al in 1887 besloten had om de kerk te laten vergroten, was het wachten tot 1960 vóór er concrete stappen werden gezet. De kerk was weliswaar vrijwel ongeschonden de twee wereldoorlogen doorgekomen, maar ze raakte steeds verder in verval.³⁴ In 1959 werd dan eindelijk het ontwerp voor de nieuwe kerk, aangeleverd door architect P. Rome, goedgekeurd. Dit had heel wat voeten in de aarde, want pas na vier ontwerpen gingen alle betrokken partijen akkoord. Uiteindelijk werd gekozen voor een volledig nieuwe kerk waarin geen elementen van de oude kerk zouden worden opgenomen, en die enerzijds "aangepast is aan de moderne opvatting van kerkenbouw en anderzijds niet al te storend zal inwerken op de omgeving".³⁵

³² S.n. *De kerk in het dorp*, tentoonstellingscatalogus 9-10 september 1978, p.4-7.

³³ *De kerk in het dorp*, p.8; Van de Leur, Lucas, *Hofstade Brabant 1870-1970*, Gemeente Hofstade, ca. 1970, p.37.

³⁴ *De kerk in het dorp*, p.12.

³⁵ "Een nieuwe kerk wordt te Hofstade gebouwd", *Gazet van Mechelen*, ?/?/1960, kopie uit parochiearchief Hofstade (Parochiaal leven), omslag Krantenknipsels, map Parochiekerk O.-L.-Vrouw Bijstand, map Kerken.

De nieuwe Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstandkerk werd opgetrokken in dieprode klampsteen op een rechthoekig grondplan. Voor de bouw werden geen funderingen gegraven, maar werden 80 betonnen pijlers in de grond geheid. De basreliëfs boven het altaar, het mortuarium en de uitgang zijn van de hand van Nederlandse kunstenaar Cor van Geleuken. Aan de noordzijde naast het portaal werd een cirkelvormige doopkapel toegevoegd met een opmerkelijk spits dak, waar het oude doopvont in werd ondergebracht. Het oude orgel, aangekocht in 1848, werd verwerkt in een nieuw orgel op het doksaal.³⁶ De weekkapel werd nog in 1965 aangepast aan de nieuwe liturgische vereisten van het Tweede Vaticaans Concilie.³⁷

Kerkelijke collectie

Een digitale erfgoedinventaris is tot op heden niet opgemaakt.

Onderstaande oplijsting is een inventaris opgemaakt door het KIK in 1985 waarin het meest waardevol roerend erfgoed uit het kerkgebouw werd opgenomen.

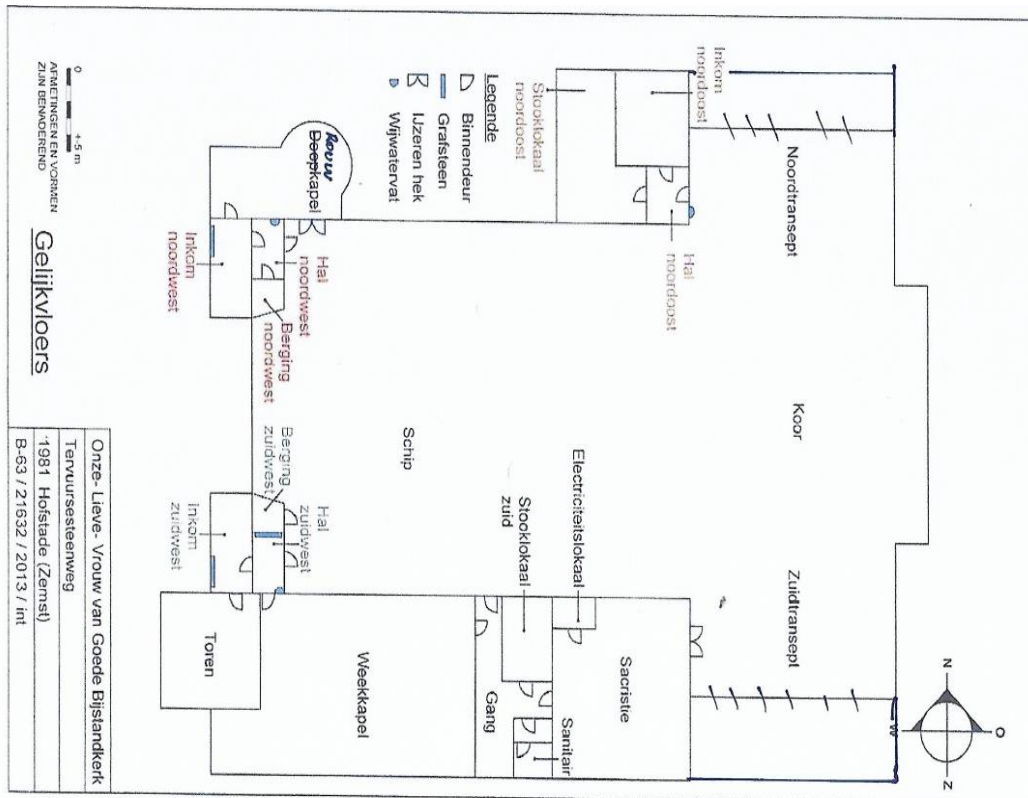
- AMPULLEN EN -SCHAAL, op schaal ged. schenkingsinscr. van Ludovicus de Meester de Tilbourg 1852, met Belgische merken (1831-1868) en meesterteken R met boompje, zilver, ampullen, h. 14,5 (A 92753'45), schaal (A 92754'45).
- CIBORIE, met ged. schenkingsinscr. van Ludovicus de Meester de Tilbourg 1842, met Belgische merken (1831-1868) en meesterteken D, zilver, h. 39,5 (A 92750'45).
- WIEROOKSCHEEPJE, met wapenschild, met ged. schenkingsinscr. van Ludovicus de Meester de Tilbourg 1852, met Belgische merken (1831-1868) en meesterteken EB, zilver, h. 13 (A 92752'45).
- WIEROOKVAT, met Belgische merken (1831-1868) en meesterteken EB, 1852, zilver, h. 31 (A 92751 '45).
- DOOPVONT, ca. 1844, marmer en koper, h. 152 (A 92733'45).
- GLASRAAM, door Jan F rans Pluys, voorstellend wapenschild van kardinaal Engelbertus Sterckx, met ged. schenkingsopschrift van de glazenier in 1843, gebrandschilderd glas (niet meer ter plaatse) (A 92738'45).
- GLASRAAM, door Jan Frans Pluys, met herinneringsopschrift aan de eerstesteenlegging in 1841 door kardinaal Engelbertus Sterckx en aan schenker Ludovicus de Meester de Tilbourg, met wapenschilden en kwartieren ca. 1844, gebrandschilderd glas (niet meer ter plaatse) (B 62477, vóór 1945 ; B 62481, vóór 1945 ; A 92737'45).
- GLASRAAM, door Jan Frans Pluys, voorstellend Cornet de Peissant de Meester (+ 1848), met beschermheilige, met wapenschilden en kwartieren, ged. 1851, gebrandschilderd glas (niet meer ter plaatse) (B 62478, vóór 1945 ; B 62482, vóór 1945 ; A 92746'45).

³⁶ Idem; *De kerk in het dorp*, p.11-14.

³⁷ Van de Leur, *Hofstade Brabant 1870-1970*, p.40.

- GLASRAAM, door Jan Frans Pluys, voorstellend koningin Louise-Marie (+ 1850) en O.-L.-Vrouw met Kind, met wapenschild, ged. 1851, gebrandschilderd glas (niet meer ter plaatse) (A 92747'45).
- GLASRAAM, door Jan Frans Pluys, met schenkingsopschrift van Johannes Const. Ferd. Gislen. de Villegas en Euphrasia Eug. Anton. Felicit. de Meester, met wapenschilden en kwartieren, m. XIXe, gebrandschilderd glas (niet meer ter plaatse) (B 62476, vóór 1945 ; B 62480, vóór 1945 ; A 92736'45).
- GRAFMONUMENT van Gaspar Estrix (+ 1760) en echtgenote Anna Catharina Brandts (+ 1751), herk. uit de in 1730 door hen gestichte kapel van Geerdeghem (volgens opschrift), met later toegevoegd opschrift herinnerend aan de afbraak van de kapel door de Fransen in 1797 en de oprichting van de kerk door toedoen van L. de Meester de Tilbourg, ingewijd in 1844 door kardinaal Engelbertus Sterckx, met als eerste pastoor J. Peeters (+ 1857), met thans verdwenen wapenschild, marmer, 163 X 115 (A 92739'45).
- GRAFSTEEN van Benoit Gabriel Marie François Cornet, de Peissant (+ 1848) en echtgenote Elisabeth Françoise Marie de Meester de Tilbourg (+ 1867), met alliantiewapen, arduin, 235 X 126 (A 92734'45).
- GRAFSTEEN door Leclercq, van Brussel, van Ludovicus-Josephus Bonifacius de Meester de Tilbourg (+1867) en echtgenote Joanna Carolina Ghislina van Gastel (+ 1829), arduin, 233 X 122 (A 92745'45).
- GILDE- OF CORPORATIETOORTS, met beeldje van O.-L.Vrouw met Kind, bekroond met kruisbeeld, xixe, hout (niet meer ter plaatse) (A 92742'45).
- PREEKSTOEL: klankbord met H. Geest onder de gedaante van een duif, op kuip reliëf voorstellend De Goede Herder, met kruisbeeld, ca. 1844, eik (A 92749'45).
- KOORZITMEUBEL, m. XIXe, hout en fluweel, stoel (1 van 2) (A 92741 '45), zetel (A 92740'45).
- BEELD, H. Barbara, XVIe (?), gepolychr. hout (niet meer ter plaatse) (A 92748'45).
- BEELD in stralenkrans, O.-L.-Vrouw met Kind, e. xv1eb. XVIIe (?), stralenkrans recent, gepolychr. steen, h. 14 (M 129550'78).
- BEELD, H. Engelbertus, XIXe, gepolychr. hout, h. 100 (A 92774'45).
- Beeld, H. Jozef met Kind, :XIXe, gepolychr . hout, h. ca. 100 (A 92735'45).
- CREDENSTAFEL, m. XIXe, hout en marmer, h. 95 (M 129549'78).
- LUCHTER, XXe, kristal (niet meer ter plaatse) (A 92755'45).
- LAVABO, XVIIIe, koper (niet meer ter plaatse) (A 927 43'45).

b) Architecturale mogelijkheden

Cijfers:

- Oppervlakte: circa 1077 m²
- Aantal zitplaatsen: 400 + 60 in de weekkapel

Aanwezige voorzieningen:

- Sanitair: 1 toilet aanwezig
- Verwarming: verwarming via twee gasbranders, weekkapel en sacristie apart van rest van kerkgebouw
- Keukenvoorzieningen: niet aanwezig
- Audiosysteem: CD-speler met usb-aansluiting
- Beeldscherm: niet aanwezig
- Rolstoeltoegankelijkheid: rolstoeltoegankelijk via helling aan hoofdingang
- Verlichting: halogeen, TL-lampen in weekkapel, sacristie en bijgebouwen
- Bliksemafleider: aanwezig
- Diefstal- en brandbeveiliging: geen rookmelders, wel brandblusapparaten en brandslang, geen diefstalbeveiliging
- Klokken: jaarlijks onderhoud door Clock-o-matic
- Gsm-operatoren: Proximus, Base, Orange

Het kerkgebouw is opgetrokken op een rechthoekig grondplan. De hoofdingang bevindt zich aan de westzijde via twee inkomstportalen en een dubbele

toegangsdeur. Nog twee andere toegangen bevingen zich aan de noord- en zuidzijde. Rondom een kruisvormige basis, gevormd door het schip, transept en koor, situeren zich verschillende lagere constructies. Aan de noordzijde zijn er de cirkelvormige kapel en een stooklokaal. Aan de zuidzijde zijn er de ruime sacristie, technische lokalen, sanitaire voorziening en een weekkapel. De toren op de zuidoostelijke hoek van het kerkgebouw stijgt boven het basisvolume uit. Het open schip telt vijf brede traveeën en heeft over de hele breedte een enorme hoogte. Transept en koor met rechte koorafsluiting vormen een zesde travee. Aan de tegenovergestelde zijde bevindt zich het doksaal.

De inplanting van het kerkgebouw, de aangelegde omgeving en het ontbreken van een kerkhof sluiten de mogelijkheid tot uitbreiding van het bouwvolume niet uit. Verdere compartimentering, bijvoorbeeld van (een deel van) het transept, zou een optie kunnen zijn.

De aanwezigheid van de weekkapel biedt de mogelijkheid om in een aparte ruimte in de kerk vieringen te organiseren voor kleinere groepen. Deze mogelijkheid werd in het verleden reeds benut. Een aandachtspunt hierbij is dat de deuropeningen van de weekkapel te smal zijn voor het manoeuvreren van de kist waardoor de ruimte momenteel minder geschikt is voor begrafenissen.

De kerk van Hofstade is door zijn zeer ruime en open basisstructuur (bestaande uit schip, transept en koor) en een weekkapel waarin, mits enige aanpassingen, vieringen voor kleinere groepen kunnen worden georganiseerd architecturaal zeer geschikt voor gedeeld gebruik of op termijn zelfs herbestemming. Zoals boven vermeld zal een renovatie met enige aanpassingen aan de weekkapel hierbij nodig zijn, alsook de bouw van een groter sanitair blok.

In 2017 hebben de architecten die restauratie van de kerk in Epegem hebben gedaan, reeds plannen en kostenramingen opgemaakt voor de (her)inrichting van het altaar met podium, de weekkapel, sacristie en een sanitaire cel. Deze werken in het kader van een eventuele nevenbestemming werden geraamd op 279.133 euro, maar niet uitgevoerd.

c) Bouwfysische toestand

De afgelopen jaren werden er wanneer nodig restauratiewerken uitgevoerd aan de kerk.

Voor het nazicht van de kerk is men aangesloten bij Monumentenwacht. In 2013 vond de laatste inspectie van het interieur plaats. In 2023 gebeurde de laatste inspectie van het exterieur.

Volgens het advies van Monumentenwacht is de kerk in redelijke staat. Extra aandacht moet worden besteed aan de koperen afvoerbuizen en de vergaarbakken.

Adviezen m.b.t. de bouwkundige inspectie (2023):

- Doe beroep op de onderhoudsenveloppe, gesubsidieerd door de provincie Vlaams-Brabant.
- Monumentenwacht tijdig contacteren voor een inspectie.
- De gebreken aan het koperen roevendak herstellen.
- De ontbrekende slabben herplaatsen. De loshangende slabben herbevestigen.
- De deksteen van de schoorsteen herstellen en afdichten met rooster.
- De gebreken aan de koperen afvoerbuizen van de dakgoten herstellen.
- De gescheurde soldeernaden van de koperen goten herstellen.
- IJzeren buitenelementen onderhouden en schilderen.
- Goten en daken regelmatig proper maken, zodat een vlotte regenwaterafvoer gewaarborgd wordt.
- Herstel de aanstrijking in de galmopeningen om verdere schade te voorkomen.
- Het beschadigde voegwerk herstellen.
- Herstel de breuk in de raamomlijsting.
- Dicht de open voegen tussen de dekstenen van de topgevels.
- Onderzoek het probleem met optrekkend vocht of mogelijke andere vochtproblemen en pak ze aan.
- Het houten schrijnwerk geregeld schilderen.
- Onderhoudsschilderwerk uitvoeren aan de ijzeren raamkaders van de glas-in loodramen.
- De gebroken ruit in de voorzetbeglazing van het glas-in lood herstellen.
- Laat de beschadigde ramen herstellen.
- De losgekomen plinttegels op het doksaal herplaatsen.
- Laat de werking van de bliksembeveiliging controleren door een erkende firma en herstel waar nodig.
- Laat de lekkende ketel controleren.
- De bomen en struiken aan de zuidzijde van de kerk regelmatig snoeien.

Indien de bestemming van de kerk van Hofstade zou worden gewijzigd naar gedeeld gebruik (zie hoofdstuk 3.1 in dit kerkenbeleidsplan) zullen er

Er is voldoende parkeergelegenheid nabij het kerkgebouw. De kerk wordt omringd door parkeerplaatsen en grenst aan de parking van de naburige parochiezaal. Ook langs de Tervuursesteenweg zijn er parkeerplaatsen voorzien. Daarnaast is er een grote parking aanwezig in de Gasthuishofweg, op 250m wandelafstand van het kerkgebouw.

c) De omgeving

In Hofstade zijn verschillende verenigingen actief, waaronder OKRA Hofstade, Chiro, Landelijke Gilde, KWB, de petanqueclub, de voetbalclub en de biljartclub. In het centrum bevinden zich ook verschillende zaken van kleine zelfstandigen, zoals eetgelegenheden en een bakker.

De kerk maakt net zoals de andere kerken onderdeel uit van de 3K fietsroute.

In de nabije omgeving van de kerk zijn volgende gebouwen/voorzieningen te bemerken:

- Monument voor gesneuvelden (links van de kerk)
- Pastorie (Tervuursesteenweg 265): de huidige pastorie is eigendom van de gemeente. De bovenste verdieping wordt verhuurd. De rest van het gebouw wordt gebruikt voor het geven van catechese en de vergaderingen van de kerkraad.
- Parochiecentrum (Ambroossteenweg 2): cafégedeelte en polyvalente zaal in eigendom van Stichting Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen, beheerd door Vezalo vzw en onderhouden en uitgebaat door de verenigingen. De zaal kent een intensief gebruik. Verhuur van de zaal door inwoners behoort ook tot de gebruiksmogelijkheden. Het dak is recent vernieuwd maar ook vervanging van de ramen dringt zich op. Bij grotere evenementen te weinig parking.
- Petanquehal (Ambroossteenweg): sinds 2018 bevindt zich achter de kerk op het terrein van de oude chirolokalen een overdekte petanquehal die een bijna dagelijks gebruik kent, ook door verenigingen buiten Hofstade.
- Verzekeringkantoor Heylen (Tervuursesteenweg 257): voormalige pastorie die later ook heeft dienstgedaan als gemeentehuis.
- Nieuwe begraafplaats (Kerkhoflei 43)
- Chirolokalen (Gasthuishofweg 40): voorheen op de plaats van de petanquehal. Stellen hun lokalen ook te huur voor evenementen.
- Basisscholen
 - o 'De Kriekelaar' (De Tilbourgstraat 16)
 - o 'Ter Berken' (Ambroossteenweg 13)
- Voetbalveld FC Verbroedering Hofstade (Gasthuishofweg 30)
- Provinciaal domein Sport Vlaanderen Hofstade (Tervuursesteenweg)

2.5.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

a) Liturgische activiteiten

In de kerk Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstand wordt maandelijks één eucharistieviering georganiseerd. Gemiddeld wonen 30 mensen de vieringen bij.

Naast de eucharistieviering vinden ook andere liturgische activiteiten plaats in de kerk:

- Begraffenissen: 55 tot 60 uitvaarten per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens de voorkeur van de nabestaanden (varieert van 30 tot 300 aanwezigen)
- Huwelijken: 5 tot 10 vieringen per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens aanvraag in één van de kerken naar keuze doorgaans op zaterdag of vrijdag
- Dopen: 20 doopvieringen per jaar, gelijk verdeeld over de zes parochiekerken, telkens op zondag
- Vormselvieringen: 2 vieringen per jaar op dezelfde datum in Hofstade, telkens een volle kerk
- Voor kerkelijke hoogfeesten is er volgende regeling:
 - o voor zover die op een zondag vallen: aangepaste regeling ad hoc die wordt afgetoetst binnen de stuurgroep van de pastorale zone
 - o voor hoogfeesten die niet (noodzakelijk) op een zondag vallen in eerste instantie eucharistievieringen in Weerde en Zemst en in specifieke gevallen (Allerheiligen, met de herdenking van de overledenen) daarnaast ook gebedsvieringen in de vier andere kerken
 - o bij deze misvieringen op de kerkelijke feestdagen, zoals Kerstmis, Hemelvaart en Allerheiligen is het aantal aanwezigen aanzienlijk groter dan bij een gebruikelijke eucharistieviering. Het gaat dan om een 100-tal of meer kerkgangers.
- Andere vieringen:
 - o Catechesevieringen
 - o Schoolvieringen (VBS De Kriekelaar)

b) Niet liturgische activiteiten

Jaarlijks is er een optreden van het Bachkoor (Melkerij).

Via het platform op de website van de gemeente Zemst kan het gebruik van het kerkgebouw worden aangevraagd voor socio-culturele evenementen maar ook infosessies en dergelijke. Hier wordt sporadisch gebruik van gemaakt.

c) Varia

De parochie organiseert ook een Lourdesbedevaart.

Het idee om in 2015-2017 de vieringen in de winter in de weekkapel te laten doorgaan om zo de verwarmingskosten te drukken kende mede door het kostenplaatje te weinig draagvlak. De weekkapel is niet handig voor begrafenissen (deuropeningen te smal voor manoeuvreren van de kist).

2.6. Sint-Clemens in Epegem

**We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.**

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.6.1. Identificatie

Naam: Sint-Clemenskerk

Geografische ligging:

- Zenneweg 5, 1980 Epegem
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel - Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen
- Dekenaat: Pastorale Regio Mechelen
- Pastorale zone: Kerk aan de Zenne
- Parochie: Sint-Clemens

Eigenaar: Gemeente Zemst

Bescherming(en): aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 14-09-2009

2.6.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Gebouw

De Sint-Clemenskerk behoort tot één van de oudste kerken van het aartsbisdom Mechelen-Brussel en gaat minstens terug tot de 12de eeuw.³⁸ De parochie zelf is mogelijk nog ouder en zou van de 9de-10de eeuw dateren. De parochianen wijdden hun kerk aan Sint-Clemens: als patroonheilige van de vissers was hij een logische keuze voor de inwoners van Epegem, die veelal leefden van de visvangst op de Zenne.³⁹

In 1592 werd de oude kerk vernield door een brand. Tijdens de heropbouw, die tot halverwege de 17de eeuw duurde, werd de kerk met een halve voet opgehoogd. Voordien lag de vloer immers lager dan het kerkhof, waardoor men twee treden moest afdalen tot in de kerkruijnte.⁴⁰

Aan het begin van de 20ste eeuw was de Sint-Clemenskerk te klein geworden voor haar parochianen en verkeerde ze bovendien in slechte staat. Er werd dan ook beslist de kerk te vergroten volgens plannen van de Antwerpse architect Jules

³⁸ van Santvoort, "Wederopbouwarchitectuur in de fusiegemeente Zemst", in *M&L*, vol.33, nr. 3, 2014, p.16; Gemeente Zemst, *Glasramen in onze Kerken*, Brochure ter gelegenheid van Open Monumentendag Vlaanderen, 1996, p.18.

³⁹ "De Sint-Clemensparochie in Epegem", map Sint-Clemenskerk, map Kerken.

⁴⁰ De Blander, Walter & Van Haesendock, Warda (red.), *Zemst: Zes kerkdorpen, één gemeente. Oud en Nieuw – Vroeger en Nu*, deel I, Heemkundige kring "De Semse", Zemst, 1995, p.64.

Bilmeyer (1850-1920). De werken werden afgerond in 1910, maar lang konden de inwoners van Epepegem niet genieten van hun nieuwe kerk. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de kerk geteisterd door oorlogsgeweld en brandde ze volledig uit. De plannen voor de heropbouw werden al gemaakt terwijl de oorlog nog in volle gang was, uit angst dat de Duitsers hen voor zouden zijn en de kerk zelf zouden heropbouwen. Voor de restauratie van het kerkgebouw in 1920 werd teruggegrepen naar de plannen van tien jaar eerder en de werken werden overschouwd door de oorspronkelijke architect en zijn zoon, Edouard Bilmeyer (1883-1948). In 1921 kon de Sint-Clemenskerk dan eindelijk weer in gebruik worden genomen.⁴¹

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

Het kerkgebouw brengt oude en nieuwe elementen samen in een bijzonder grillig grondplan. Ondanks de verwoestingen van de 16de en de 20ste eeuw dragen de muren op verschillende plaatsen nog de sporen van de romaanse kerk.⁴² De oude sacristie, die in de 16de eeuw was opgetrokken uit de zandstenen van het toen vervallen gasthuis van Epepegem⁴³, werd heringericht als bergplaats; aan de zuidzijde werd een nieuwe sacristie aangebouwd. Het laatgotische koor dateert dan weer uit de 17de eeuw. Het schip werd volgens de plannen van Bilmeyer vergroot van drie naar vijf traveeën en de zware pijlers die de middenbeuk ondersteunden werden vervangen. Het nieuwe, vooruitgeschoven inkomportaal

⁴¹ van Santvoort, "Wederopbouwarchitectuur in de fusiegemeente Zemst", p.16-18.

⁴² "Parochiekerk Sint-Clemens", *Inventaris Onroerend Erfgoed*, <<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/41004>> (geconsulteerd op 17/08/2020).

⁴³ "De Sint-Clemensparochie in Epepegem", map Sint-Clemenskerk, map Kerken.

kreeg in de oksel met de oude voorgevel een ronde toren met een spiltrap en aan de andere zijde werd een doopkapel opgetrokken.⁴⁴ Het meest opvallende kenmerk van de Sint-Clemenskerk is echter haar romaanse toren in overgangsstijl; deze ligt niet aan de west-, maar aan de noordzijde van de kerk en is daarmee een zeldzaam voorbeeld van een toren op deze plaats.⁴⁵

Aan het einde van de jaren 1960 werden nog grootscheepse restauratiewerken uitgevoerd aan het kerkgebouw en enkele jaren later, in 1972, werd ook het orgel onder handen genomen.⁴⁶

Kerkelijke collectie

Een digitale erfgoedinventaris is tot op heden nog niet opgemaakt voor de Sint-Clemenskerk te Epegem.

Onderstaande oplijsting is een inventaris opgemaakt door het KIK in 1985 waarin het meest waardevol roerend erfgoed uit het kerkgebouw werd opgenomen.

- **BEELDEN:**
 - o OLV met kind, wereldbol en scepter, eerste helft 17de eeuw, hout, h. 76,5 (M 129543'78).
 - o OLV met kind, wereldbol en scepter, 17de eeuw, gerestaureerd door Geroen De Bruycker ca. 1970, hout. H. 120 (M 129534'78).
- **GRAFMONUMENTEN** in het voorportaal:
 - o Grafsteen van Kestiaen Van de Per (+1663) en Elisabeth Wilmes (+1669), en hun twee zonen, met Jezusmonogram, arduin, 171x101 (M 129530'78).
 - o Grafsteen van Balthasar Absoloens (+1679) en echtgenote Florencia Van Passenrode (+1690), alliantiewapen afgesleten, arduin, 198x114 (M 129529'78).
 - o Grafsteen van Hendrick De Backer (+1721) en Elisabeth Verschueren (+1742), en hun zoon Jacobus, arduin, 142x86 (M 129533'78).
 - o Grafsteen van Joannes Gerardus Van Outheusden de Wolfslinden (+1823) en Johanna Maria De Meester (+1851), en hun kinderen, met alliantiewapen, arduin, 202x112 (M 129532'78).
- **HERINNERINGSINSCRIPTIE**, aan de verbouwingen van de kerk in 1914 en 1940, steen (M 129531'78).
- **KLEERKAST**, onderdelen afkomstig van voormalig tochtportaal (?), midden 18de eeuw, hout (M 129539'78).
- **MONSTRANS**, op stralen buste van God de Vader, H. Geest onder de gedaante van een duif, 2 engelen met symbolen van Geloof en Hoop, op voet bustes van Onze Lieve Vrouw en H. Petrus apostel, met Hollandse merken (1814-1831) en V, zilver en messing, h.63 (M 129544'78).
- **SCHILDERIJEN:**

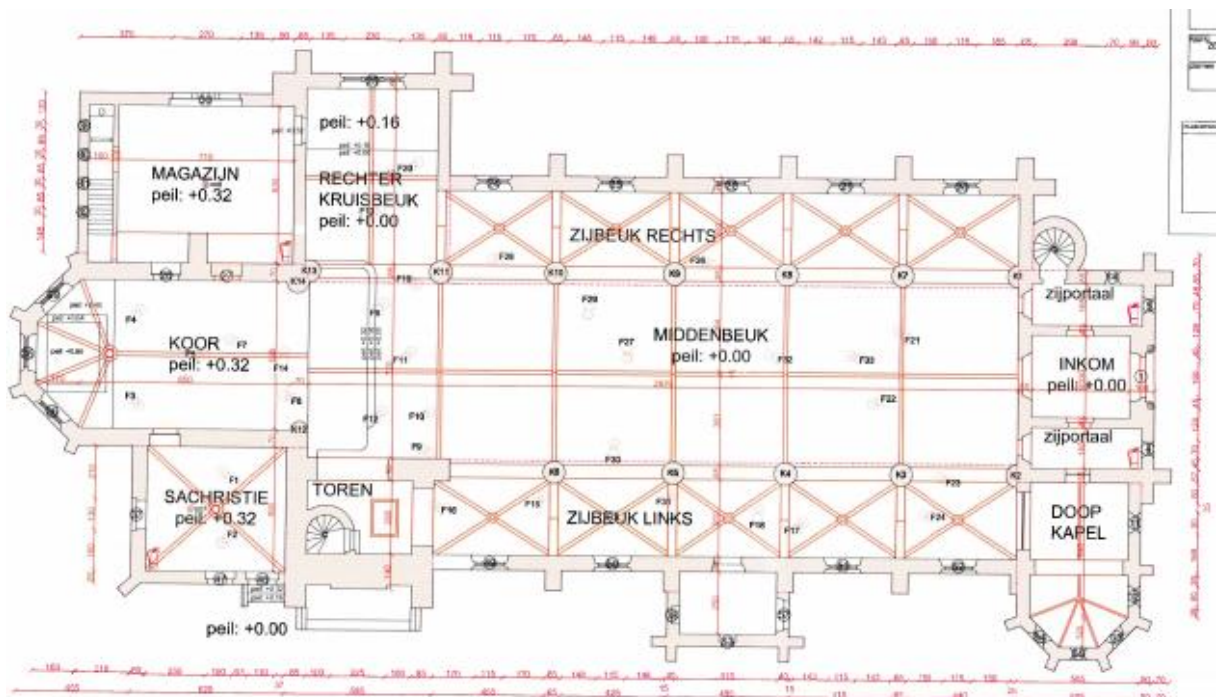
⁴⁴ van Santvoort, "Wederopbouwarchitectuur in de fusiegemeente Zemst", p.16-17.

⁴⁵ "Parochiekerk Sint-Clemens", IOE.

⁴⁶ Jacobs, W. "Geschiedenis van onze Sint-Klemenskerk", in: map Sint-Clemenskerk, map Kerken.

- Aanbidding van de herders, eind 18de eeuw, door Pieter Jozef Verhaghen, met wapenschild van Eleonora de Harveng, abdis van Aywières, en spreuk, gerestaureerd in 1970 door Geroen De Bruycker, doek, 225x245 (B 121021, vóór 1950; M 129536'78).
- De geboorte van Christus/Aanbidding van de herders, 17de eeuw, Vlaamse school, gerestaureerd in 1970 door Geroen De Bruycker, paneel, h. 122 (M 129538'78).
- De discipelen van Emmaeüs, eind 18de-begin 19de eeuw, door Willem Herreyns, gerestaureerd in 1970 door Geroen De Bruycker, doek, br. 200 (B 119803, vóór 1950; M 129537'78).
- Buste van H. Petrus apostel, 17de eeuw, toegeschreven aan Theodoor Van Loon, doek, 89x63 (M 129542'78).

b) Architecturale mogelijkheden

De Sint-Clemenskerk van Epegem heeft een heterogeen, driebeukig grondplan met noordtoren. Het schip en de zijbeuken tellen vijf traveeën. Het koor met driezijdige afsluiting is vrij gedrongen en wordt geflankeerd door de sacristie en een vrij omvangrijk 'magazijn' (voormalige kapel). Verder kan op het grondplan een zuidtranseptarm van een vrij groot volume en een afgesloten doopkapel links van het portaal worden afgelezen. In principe zouden afsplitsingen van koor en zijbeuken mogelijk zijn, maar gezien de geringe breedte lenen deze ruimtes zich hier niet goed toe. De rechterkruisbeuk is meer geschikt voor compartimentering. Uitbreidingsmogelijkheden buiten het kerkgebouw zijn beperkt gezien het grote

kerkhof langs de oost- en zuidzijde van de kerk, het aangelegde plein aan de westzijde en de parking aan de noordzijde.

Cijfers:

- Oppervlakte: circa 752 m²
- Aantal zitplaatsen: 355 + 20 in de weekkapel

Aanwezige voorzieningen:

- Sanitair: 1 toilet aanwezig in het 'magazijn' (voormalige kapel), niet openbaar
- Verwarming: op aardgas, nieuwe brander sinds restauratie in 2010, blazer in arm, afzuiging in koor
- Keukenvoorzieningen: niet aanwezig
- Audiosysteem: CD-speler met usb-aansluiting
- Beeldscherm: niet aanwezig
- Rolstoeltoegankelijkheid: rolstoeltoegankelijk (hoofdingang en zij-ingang)
- Verlichting: lichtarmaturen vervangen in 2010
- Elektriciteit: volledig vernieuwd in 2010
- Bliksemafleider: aanwezig
- Diefstal- en brandbeveiliging: brandbeveiliging, geen diefstalbeveiliging
- Klokken: jaarlijks onderhoud door Clock-o-matic
- Gsm-operatoren: Proximus, Base, Orange

c) Bouwfysische toestand

De bouwfysische toestand van de Sint-Clemenskerk te Epegem is goed. Monumentenwacht is aangesteld voor de bouwkundige inspectie van het

kerkgebouw. De laatste inspectie dateert van 2019, voordien werd in 2011 een inspectierapport opgemaakt. In 2025 zal een nieuwe inspectie worden uitgevoerd.

In het inspectieverslag (uit 2019) werden volgende aanbevelingen gedaan:

- Dakbedekking regelmatig nakijken
- Goten regelmatig leegmaken, soldeernaden en standpijpen controleren
- Alle ijzeren onderdelen van het gebouw regelmatig reinigen en schilderen
- Houten buitenschrijnwerk regelmatig schilderen
- Bereikbaarheid en toegankelijkheid van de daken verbeteren
- Duivenwerkingen op een duurzame wijze aanbrengen
- De bevestiging van het kruis op de sluiting van het koor waterdicht maken
- Gietijzeren standpijp aan doopkapel vervangen
- Kapconstructie sacristie structureel in orde laten zetten
- Alle zolders en dakkapellen of dakluiken die toegang geven tot daken en goten, veilig bereikbaar maken
- Openstaande voegen van de steunberen dichten; bekleding voldoende ver laten uitsteken ten opzichte van het gevelvlak.
- De doopkapel langs de binnenzijde voorzien van nieuwe afwerkklagen.
- Integrale aanpak van het buitenbeeld (Christusbeeld aan noordgevel)
- Glas-in-loodbeglazing en voorzetbeglazing regelmatig controleren

De restauratie van de toren dateert van 1995. In 2005 is het volledige exterieur van het kerkgebouw gerestaureerd. Het interieur werd in 2010 volledig gerestaureerd. Hierbij werden volgende zaken aangepakt:

- Reiniging muurvlakken
- Voegwerken
- Ijzerwerk
- Schilderwerk van houten ramen en buitendeuren
- Timmer- en schrijnwerk
- Binnenbepleistering
- Houten vloeren
- Binnenschilderwerk
- Reinigen plafonds en muren
- Elektriciteit
- Branddetectie
- Nieuwe tegels vloeren
- Sanitair leidingnet
- Renovatie van meubilair en houten ornamenten
- Geluidsinstallatie

In het meerjarenplan zijn volgende investeringswerken opgenomen (nog overeen te komen met gemeente Zemst):

- Schilderwerken aan de kroonlijsten
- Herstellen waterschade en dakwaterafvoer
- Waterdicht maken dak

- Onderhoudswerken buitenschrijnwerk, beglazing, draagstructuur,...
- Bereikbaarheid zolders en dakkapellen verbeteren
- Buitenbeeld onderhouden/herstellen

Bovenstaande zijn geen grote restauratiewerken maar vooral onderhoudswerken en opvolging van het rapport van de Monumentenwacht.

d) Biodiversiteit

De kerk van Epegem is naast een religieus gebouw ook een toevluchtsoord voor verschillende diersoorten. Het kerkgebouw herbergt een kerkuil, zwaluwen en vleermuizen. Natuurpunt en de gemeente zette de laatste jaren verschillende projecten op om hun aanwezigheid te bevorderen door het plaatsen van nesten of het inrichten van bepaalde ruimtes.

2.6.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

a) Het gebouw

Het kerkgebouw is niet beschermd en maakt ook geen deel uit van beschermde stads- of dorpsgezichten of beschermde landschappen. De kerk wordt aan de oost- en zuidkant geflankeerd door het kerkhof.

De klokken van de kerktoren luiden naast het Angelus op de middag, ook om het half uur. De kerktoren wordt 's nachts niet verlicht, met uitzondering van de wijzers en de uuraanduiding.

Naast de vieringen is het kerkgebouw gesloten voor publiek.

b) Bereikbaarheid

De Sint-Clemenskerk is goed bereikbaar met het openbaar vervoer. Het treinstation van Eppegem is slechts op 450 meter wandelafstand verwijderd van de kerk. De dichtstbijzijnde bushalte situeert zich ter hoogte van de Brusselsesteenweg, 160 meter van de kerk.

Auto's kunnen zich parkeren aan de noordzijde van de Sint-Clemenskerk, op het plein voor het kerkgebouw of op het Martelarenplein. De naburige straten voorzien ook parkeerplaatsen aan de straatkant.

c) De omgeving

In de nabije omgeving van de Sint-Clemenskerk zijn verschillende voorzieningen aanwezig.

- Pastorie (Jagers te-Voetlaan 2, 6, Zenneweg 9-11):
 - De pastorie is gelegen ten noordoosten van de kerk. De oude pastorie is beschermd als monument sinds 1976. De pastorietuin en levensboom zijn sinds datzelfde jaar beschermd als cultuurhistorisch landschap. De oude pastorie (nr. 2) is geprivatiseerd. De nieuwe pastorie (nr. 6) is eigendom van de gemeente Zemst. De bovenverdieping van de pastorie wordt bewoond door een gezin en de gelijkvloerse verdieping wordt gebruikt voor catechese, vergaderingen en de Missienaakring.
- Parochiezaal (Zenneweg 7): maximale capaciteit van 240 personen
- Chirolokalen (Zenneweg 9)
- Fietssnelwegbrug over de Zenne (F1: traject Mechelen-Vilvoorde)
- Belgische militaire begraafplaats (Brusselsesteenweg 322-326)
- Schranshoeve (Stijn Streuvelsstraat 92): verhuur zaal- maximale capaciteit: 250 personen
- Bibliotheek (Waterleestweg 18)
- Sportaccommodatie (Waterleestweg)
 - o KFC Eppegem: voetbalveld
 - o Turn Excelsior: turnzaal
 - o Reko Roller Club Zemst: rolschaatspiste
- Manege Verbrande Brug (Grimbergsesteenweg 323)
- Jeugdhuys De Jeppe (Zenneweg 20)
- KK Streven (Stijn Streuvelsstraat 92): toneelvereniging
- Gemeentelijke Basisschool de Waterleest (Waterleestweg 20): kleuter- en basisschool
- Erfgoedsites (zowel bouwkundig, landschappelijk als archeologisch)
 - o Pastorie
 - o Kasteeldomein Impel
 - o Villa Eetveld met park

- Dorent-Nelebroek
- Kasteel Wolfslinde met park
- Hoeve De Schrans
- Noodwoning uit WOI
- Hof van Nedergem

Fietsnetwerk (nr. 18) passeert langs de Zenne en kijkt uit op de kerk. Daarnaast maakt de kerk, net zoals de andere kerken, onderdeel uit van de 3K fietsroute.

2.6.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

a) Liturgische activiteiten

In de Sint-Clemenskerk wordt maandelijks één eucharistieviering georganiseerd en maandelijks één gebedsviering, telkens op zondag. Gemiddeld wonen 35 mensen de vieringen bij.

Naast de eucharistieviering vinden ook andere liturgische activiteiten plaats in de kerk:

- Begrafenissen: 55 tot 60 uitvaarten per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens de voorkeur van de nabestaanden (varieert van 30 tot 300 aanwezigen)
- Huwelijken: 5 tot 10 vieringen per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens aanvraag in één van de kerken naar keuze doorgaans op zaterdag of vrijdag
- Dopen: 20 doopvieringen per jaar, gelijk verdeeld over de zes parochiekerken, telkens op zondag
- Vormselvieringen: 2 vieringen per jaar op dezelfde datum in Hofstade, telkens een volle kerk
- Voor kerkelijke hoogfeesten is er volgende regeling:
 - voor zover die op een zondag vallen: aangepaste regeling ad hoc die wordt afgetoetst binnen de stuurgroep van de pastorale zone
 - voor hoogfeesten die niet (noodzakelijk) op een zondag vallen in eerste instantie eucharistievieringen in Weerde en Zemst en in specifieke gevallen (Allerheiligen, met de herdenking van de overledenen) daarnaast ook gebedsvieringen in de vier andere kerken
 - bij deze misvieringen op de kerkelijke feestdagen, zoals Kerstmis, Hemelvaart en Allerheiligen is het aantal aanwezigen aanzienlijk groter dan bij een gebruikelijke eucharistieviering. Het gaat dan om een 100-tal of meer kerkgangers.
- Andere vieringen:
 - Catechesevieringen

- Jubilea
- Schoolvieringen (VBS De Kriekelaar)

Op 11 november wordt er jaarlijks een eucharistieviering georganiseerd ter nagedachtenis van de oorlogsslachtoffers. Na de misviering wordt de Wapenstilstand herdacht door een optocht naar en een bloemenhulde op de militaire begraafplaats. In augustus herdenkt men jaarlijks de aanvang van de Eerste Wereldoorlog. Doorgaans start de herdenking met een misviering, waarna men hulde brengt aan het monument van de Epegemse

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

oorlogsslachtoffers (gedenkzuil voor de kerk) en vervolgens trekt men in een stoet naar de militaire begraafplaats.

b) Niet liturgische activiteiten

Er gaan vrij weinig niet-liturgische activiteiten door in de kerk. Soms wordt de kerk gebruikt door de fanfare (Koninklijke Fanfare Hoop in de Toekomst) en jaarlijks wordt een optreden georganiseerd in de Sint-Clemenskerk.

Via het platform op de website van de gemeente Zemst kan het gebruik van het kerkgebouw worden aangevraagd voor socio-culturele evenementen maar ook infosessies en dergelijke. Hier wordt sporadisch gebruik van gemaakt.

c) Varia

Er is een uilenbak aanwezig in de kerk.

2.7. Kapel O.L.V. in 't Hammeke

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.7.1. Identificatie

Naam: Kapel Onze-Lieve-Vrouw in 't Hammeke

Geografische ligging:

- Zennedijk (zonder nummer), 1980 Zemst
- Provincie: Vlaams-Brabant

Eigenaar: Gemeente Zemst

Bescherming(en): aangeduid als beschermd monument sinds 12-04-1974

2.7.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Gebouw

De kapel Onze-Lieve-Vrouw in 't Hammeke, prachtig gelegen aan de Zenneoever in een krans van lindebomen, bestaat zeker sinds de 16de eeuw. Volgens een legende wordt haar bouw toegeschreven aan scheepslieden die met hun schip vastgelopen waren op de Zenne, op de oever een Mariabeeldje ontdekten. Nadat bij mirakel hun schip was losgekomen, lieten ze uit dankbaarheid een kapelletje oprichtten voor het beeld. Een andere legende verwijst dan weer naar een oude Keltische gebedsplaats, gebouwd op een kruising van aardstralen. Oorspronkelijk lag de kapel overigens op de linkeroever van de Zenne; na de rechttrekking van de rivier in de jaren 1890 kwam ze op de rechteroever te liggen.⁴⁷

Aan het begin van de 17de eeuw werden verbouwingswerken uitgevoerd aan de kapel; uit deze periode (1617-1623) dateert onder meer nog de korfboog boven de ingang. Door de aanwezigheid van de relikwieën van Sint-Laurentius (sinds 1683) was ze een populaire bedevaartbestemming geworden voor mensen uit de buurt, die er baden voor de genezing van hun langdurige ziekten. In 1699 werd de kapel dan ook vergroot: de bouwvallige achterkant werd afgebroken en vervangen door een nieuwe travee. Een cartouche in de koorsluiting herinnert nog aan deze werken. Dankzij schenkingen kon de kapel worden ingericht met onder meer een nieuw altaar en geschilderde taferelen op de muren.⁴⁸

De Fransen haalden de kapel aan het einde van de 18de eeuw leeg en vormden haar om tot stal. Tegen 1817 kon ze weer in gebruik worden genomen voor de eredienst. Tijdens de Eerste Wereldoorlog deed ze echter dienst als veldhospitaal. Alfred Minner (1880-1972), architect van de Sint-Pieterskerk van Zemst, tekende in 1934 plannen voor de restauratie van de kapel die door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog echter nooit gerealiseerd werden.⁴⁹ Pas in 1979-1980 werd het kapelletje opnieuw in haar oude glorie hersteld.⁵⁰

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

⁴⁷ VAN DER HAMEYDE, Jan, *Onze Lieve Vrouw in 't Hammeken te Zemst*, overdruk uit *Eigen Schoon & De Brabander*, vol.12, 1929-30, p.1-7.

⁴⁸ VAN DER HAMEYDE, *Onze Lieve Vrouw in 't Hammeken te Zemst*, p.4-9; VAN KERCKHOVEN, Roger, *De geschiedenis van de kapel Onze-Lieve-Vrouw-in-het-Hammeken te Zemst*, Uitgeverij Binst, Humbeek, 2000, p.23-30.

⁴⁹ VAN KERCKHOVEN, *De geschiedenis van de kapel Onze-Lieve-Vrouw-in-het-Hammeken te Zemst*, p.34-39.

⁵⁰ VAN KERCKHOVEN, *De geschiedenis van de kapel Onze-Lieve-Vrouw-in-het-Hammeken te Zemst*, p.2.

Kerkelijke collectie

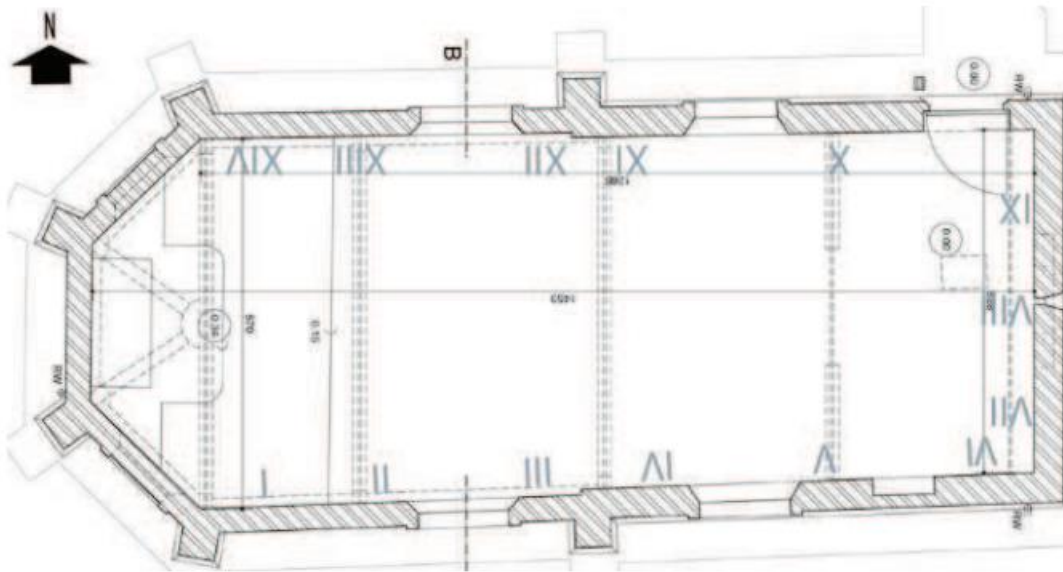
Een digitale erfgoedinventaris is tot op heden nog niet opgemaakt voor de kapel O.L.V. in 't Hammeke.

Volgende roerende goederen zijn aanwezig in de kapel:

- Kruisweg (eind 19de, begin 20ste eeuw)
- Beelden (19de – 20ste eeuw)
 - Heilige Barbara
 - Heilige Laurentius
 - Heilig Hart – Christus
 - Heilige Maria van Lourdes
 - Heilige Jozef met Kind
 - Heilige Antonius
- Altaar

b) Architecturale mogelijkheden

De kapel O.L.V. in 't Hammeke bevindt zich in een smalle strook bos gelegen tussen de Zennedijk en de E19. Het betreft een eenbeukige kapel, bestaande uit vier traveeën en een driezijdig kooreinde. Het gebouw is voorzien van een zadeldak, is opgetrokken in traditionele bak- en zandsteenstijl voorzien van een natuurstenen plint. Het parement is geheel witgeschilderd.

Het gebouw is in zijn geheel beschermd als monument, waardoor eventuele architecturale aanpassingen steeds moeten voorgelegd worden aan het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Er zijn weinig tot geen algemene voorzieningen (sanitair, verwarming, branddetectie of -blusmiddelen) aanwezig in de kapel. Aangezien er geen trappen of opstapjes aanwezig zijn, is de kapel toegankelijk voor rolstoelgebruikers en kinderwagens.

c) Bouwfysische toestand

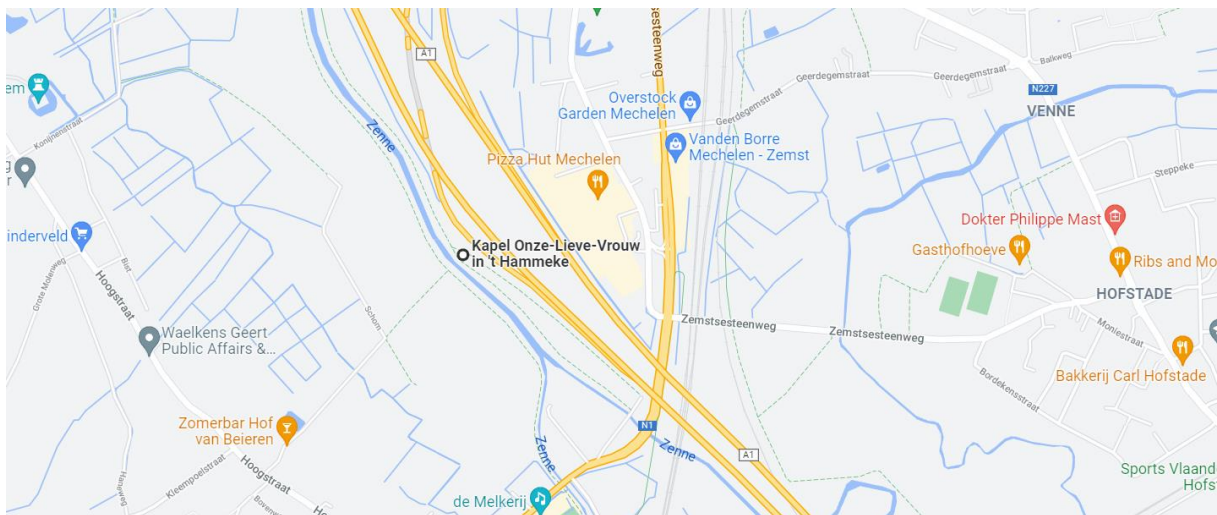
De kapel O.L.V. in 't Hammeke werd in 2022-2023 gerestaureerd door Monument Goedleven nv, onder toezicht van architectenbureau Beeck & Hermans bvba. Gemeente Zemst ontving hiervoor een premie van de Vlaamse Overheid.

In de kopgevel werd de oude toegangsdeur terug open gemaakt en voorzien van glas zodat iedereen ten allen tijde het interieur kan bewonderen. Ook de heiligenbeelden en de kruisweg werden gerestaureerd.

Aan deze restauratie ging een archeologisch onderzoek vooraf waarbij ontdekt werd dat er in de 15de eeuw een kleine kapel was opgericht binnen de contouren van wat nu de noordoostelijke helft van de kapel is. Tot dit onderzoek was er niets geweten over de exacte afmetingen van de funderingen van de kapel. In de 16de eeuw werd die kapel volledig herbouwd ten zuidwesten van de oorspronkelijke kapel. Daarvoor recupereerde men heel wat bouw materiaal uit de voorgaande fase wat duidelijk zichtbaar is in de huidige muren. In de 17de eeuw werd de kapel uitgebreid in noordoostelijke richting waarmee ze haar huidige omvang bereikte.

De gerestaureerde kapel Onze-Lieve-Vrouw in 't Hammeke werd feestelijk geopend tijdens Open Monumentendag op 10 september 2023.

2.7.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

a) Het gebouw

De kapel O.L.V. in 't Hammeke is gelegen aan de Zenneoever in Zemst tussen de Zenne en de autostrade. Het gebouw is beschermd als monument.

b) Bereikbaarheid

Gezien haar geïsoleerde ligging is de kapel slechts te bereiken via de Zenneweg, een onverharde weg die een verlengde vormt van de Brusselsesteenweg. Bijgevolg is het gebouw niet goed te bereiken, zowel met de auto als met het openbaar vervoer. Er is geen nabijgelegen, aangelegde parkeergelegenheid aanwezig, alsook is de dichtstbijzijnde bushalte (ter hoogte van de Brusselsesteenweg) meer dan één kilometer verwijderd.

c) De omgeving

In de nabije omgeving van de kapel O.L.V. in 't Hammeke zijn weinig voorzieningen aanwezig. De Melkerij en FC Zemst Sportief liggen op 1 km afstand van de kapel. Ten opzichte van de andere zes kerken in Zemst, zijn de Sint-Pieterskerk en de OLV Bijstandskerk het dichtst gelegen bij de kapel O.L.V. in 't Hammeke. Dit op respectievelijk 1,6km en 3,1km wandelafstand.

De kapel maakt deel uit van verschillende fiets- en wandelroutes, onder meer de 3K fietsroute, de Relegghemwandeling, fietsroute 'de 8 van Zemst' etc.

2.7.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Actueel vinden er geen liturgische vieringen plaats in de kapel O.L.V. in 't Hammeke. Vroeger gebeurde er sporadisch een doop of huwelijk maar gezien de beperkte voorzieningen in de kapel wordt dit momenteel vermeden.

Wel gaat na enige jaren van onderbreking door corona en de restauratie van de kapel, de jaarlijkse bedevaart op 15 augustus terug door. In de kapel wordt een gedeelte van het rozenhoedje gebeden, afgewisseld door Marialiederen. Daarna is er een rondgang rond de kapel (3 maal) waarbij het Mariabeeld rondgedragen wordt en ondertussen wordt ook het rozenhoedje gebeden. Door Ziekenzorg Zemst wordt nadien telkens drank en versnaperingen te koop aangeboden.

De kapel kan na aanvraag via het platform op de website van de gemeente Zemst ook worden gebruikt voor socio-culturele evenementen. Er vonden reeds lezingen, optredens en tentoonstellingen plaats.

3. Naar een toekomstvisie

Alvorens over te gaan tot de toekomstvisie van de kerken op het grondgebied van de gemeente Zemst, worden hieronder de definities van de verschillende gebruiksmogelijkheden van parochiekerken opgesteld.

Valorisatie

Valorisatie heeft betrekking op initiatieven die, met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen versterken en bevorderen (religieuze en culturele, historische en kunsthistorische, architecturale en landschappelijke aspecten). Dit kan bijvoorbeeld een occasioneel en passend gebruik van het kerkgebouw voor kunsthistorische rondleidingen, concerten, voordrachten, conferenties of tijdelijke tentoonstellingen zijn.

Medegebruik

Medegebruik is de terbeschikkingstelling van het kerkgebouw voor religieuze activiteiten van andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

Nevenbestemming

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen een multifunctioneel gebruik en een gedeeld gebruik.

a) Multifunctioneel gebruik

Multifunctioneel gebruik is een nevenbestemming in de tijd. Het kerkgebouw kan in dit geval occasioneel, buiten de uren van de religieuze activiteiten, voor andere doeleinden of door andere instanties gebruikt worden.

b) Gedeeld gebruik

Gedeeld gebruik is een nevenbestemming in de ruimte. Het kerkgebouw wordt architecturaal zodanig heringericht dat er een nieuwe en kleinere liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming kunnen krijgen. Een gedeeld gebruik veronderstelt dus dat de liturgische ruimte en de andere ruimten bouwkundig volledig van elkaar gescheiden zijn, zodat een gedeeld gebruik mogelijk wordt, zonder dat de afzonderlijke activiteiten elkaar hinderen of doorkruisen.

Herbestemming

Wanneer een parochiekerk niet meer voor religieuze activiteiten in aanmerking komt, kan zij definitief aan de eredienst onttrokken worden en een nieuwe functie krijgen. Daarvoor moet de voorgeschreven kerkrechtelijke procedure gevolgd worden. Alleen de bisschop kan beslissen om een parochiekerk definitief aan de eredienst te onttrekken.

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Huidig gebruik*

Kerk	Frequentie vieringen	Gemiddeld aantal aanwezigen
• Weerde	wekelijkse eucharistieviering	75
• Zemst		75
• Elewijt	maandelijks één eucharistieviering,	35
• Eppegem	maandelijks één gebedsviering	35
• Hofstade	maandelijks één eucharistieviering	30
• Laar		30

Naast de eucharistieviering vinden ook andere liturgische activiteiten plaats in de kerken:

- Begrafenissen: 55 tot 60 uitvaarten per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens de voorkeur van de nabestaanden (varieert van 30 tot 300 aanwezigen)
- Huwelijken: 5 tot 10 vieringen per jaar, verspreid over de zes kerken, volgens aanvraag in één van de kerken naar keuze doorgaans op zaterdag of vrijdag
- Dopen: 20 doopvieringen per jaar, gelijk verdeeld over de zes parochiekerken, telkens op zondag
- Vormselvieringen: 2 vieringen per jaar op dezelfde datum in Hofstade, telkens een volle kerk
- Voor kerkelijke hoogfeesten is er volgende regeling:
 - voor zover die op een zondag vallen: aangepaste regeling ad hoc die wordt afgetoetst binnen de stuurgroep van de pastorale zone
 - voor hoogfeesten die niet (noodzakelijk) op een zondag vallen in eerste instantie eucharistievieringen in Weerde en Zemst en in specifieke gevallen (Allerheiligen, met de herdenking van de overledenen) daarnaast ook gebedsvieringen in de vier andere kerken
- Andere vieringen:
 - Misvieringen voor basisschool

- Vieringen voor catechese
- Vieringen voor verenigingen, gepensioneerden, jubilea...
- Christus Koning en Bivak
- Viering i.h.k.v. Voetbedevaart en de Sint-Hubertusprocessie
- 11 november viering

De gemeente Zemst telt zes kerkgebouwen: de Sint-Pieterskerk, de Sint-Engelbertus en Bernarduskerk, de Sint-Martinuskerk, de Sint-Hubertuskerk, de O.L.V. van Goede Bijstandskerk en de Sint-Clemenskerk. Ook is er een beschermde kapel waar sporadisch religieus geïnspireerde evenementen plaatsvinden zoals de Ommegang. Na verschillende overlegmomenten, zowel in de periode 2020-2022 als in de periode 2024-2025 werkten Gemeente Zemst, het kerkbestuur, de afzonderlijke kerkfabrieken en de pastoor verder aan een **gedragen toekomstvisie** voor deze zes kerken. Zoals vermeld in de inleiding gebeurde dit voor de eerste versie van het kerkenbeleidsplan onder begeleiding van PARCUM vzw.

Er werd bij de opmaak van het oorspronkelijke kerkenbeleidsplan een **stuurgroep** opgericht waarmee geregeld overlegd werd omtrent het traject en de vorderingen. De stuurgroep bestond uit de vertegenwoordigers van de zes kerkfabrieken, het centraal kerkbestuur, de pastoor, de bevoegde schepenen ambtenaren. Vanaf het begin van het traject werd aangegeven dat de meningen van de parochianen en burgers over de zes kerken diende in rekening gebracht te worden in de algemene consensusvisie, waardoor er ook een burgerbevraging plaatsvond. Gezien de ontwikkelingen van het coronavirus is dit op een alternatieve manier kunnen doorgaan (cf. inleiding).

Resultaten van de burgerbevraging in 2020 per kerkgebouw

De uitgebreide resultaten van de burgerbevraging zijn in bijlage terug te vinden. Hieronder wordt telkens per kerkgebouw de samenvatting meegegeven.

HOFSTADE – O.L.V. van Goede Bijstand

- Alle leeftijdsgroepen bereikt met de burgerbevraging.
- De meerderheid van de respondenten van de burgerbevraging gaat naar de kerk voor de andere vieringen (huwelijken, communie etc.).
- De kerk wordt gezien als herkenningspunt in het dorp, maar ook het erfgoed en de persoonlijke beleving vindt men belangrijk.
- Het dorp heeft voornamelijk nood aan cultuur en ruimte voor sociale ontmoeting. De burgers zien de kerk als ideale plaats hiervoor.
- Naast de erediensten kan de kerk volgens de burgers gebruikt worden voor cultuur, ontmoetingen, evenementen, ruimte voor verenigingen, toerisme en bibliotheek.

- De burgers vinden dat de jeugd-, lokale, religieuze en culturele verenigingen moeten betrokken worden als potentiële partner voor één of meerdere nevenbestemmingen van het kerkgebouw.

WEERDE – Sint-Martinus

- Geen twintigers bereikt tijdens de bevraging.
- De meerderheid van de respondenten van de burgerbevraging gaat naar de kerk voor de andere vieringen (huwelijken, communie etc.). Mensen gaan ook naar de kerk omwille van erfgoed en kunst.
- De kerk wordt voornamelijk gezien als herkenningspunt in het dorp, maar ook als plek van herinnering.
- Het dorp heeft voornamelijk nood aan cultuur, ruimte voor sociale ontmoetingen en ruimte voor jeugd/school.
- De kerk kan volgens de burgers ruimte bieden voor culturele activiteiten, ontmoetingen, verenigingen en evenementen.
- Naast de erediensten kan de kerk volgens de burgers hoofdzakelijk een culturele rol invullen.
- De burgers vinden dat hoofdzakelijk lokale- en jeugdverenigingen moeten betrokken worden als potentiële partner voor één of meerdere nevenbestemmingen van het kerkgebouw.

ZEMST – Sint-Pieter

- Alle leeftijdsgroepen bereikt met de burgerbevraging. Hoofdzakelijk dertigers gaven hun mening.
- De meerderheid van de respondenten van de burgerbevraging gaat naar de kerk voor de andere vieringen (huwelijken, communie etc.). Maar ook voor de misvieringen.
- De kerk wordt gezien als herkenningspunt in het dorp, maar ook de erfgoedwaarde en herinneringswaarde wordt benadrukt.
- Het dorp heeft voornamelijk nood aan cultuur, ruimte voor sociale ontmoetingen en ruimte voor jeugd/school.
- De kerk kan volgens de burgers ruimte bieden voor culturele activiteiten, ontmoetingen en evenementen.
- Naast de erediensten kan de kerk volgens de burgers voornamelijk een culturele rol invullen.
- De burgers vinden dat hoofdzakelijk culturele en religieuze verenigingen moeten betrokken worden als potentiële partner voor één of meerdere nevenbestemmingen van het kerkgebouw.

ZEMST-LAAR – Sint-Engelbertus en Bernardus

- Alle leeftijdsgroepen bereikt met de burgerbevraging.

- De meerderheid van de respondenten van de burgerbevraging gaat naar de kerk voor de andere vieringen (huwelijken, communie etc.). Maar ook voor de misvieringen.
- De kerk wordt hoofdzakelijk gezien als herkenningspunt in het dorp, maar ook de erfgoedwaarde en herinneringswaarde wordt benadrukt.
- Het dorp heeft voornamelijk nood aan cultuur, ruimte voor sociale ontmoetingen en ruimte voor jeugd/school.
- De kerk kan volgens de burgers ruimte bieden voor culturele activiteiten, ontmoetingen en evenementen.
- Naast de erediensten kan de kerk volgens de burgers voornamelijk een culturele rol invullen of een plek voor de jeugd/school.
- De burgers vinden dat hoofdzakelijk lokale- en jeugdverenigingen moeten betrokken worden als potentiële partner voor één of meerdere nevenbestemmingen van het kerkgebouw.

EPPEGEM – Sint-Clemens

- Alle leeftijdsgroepen bereikt met de burgerbevraging.
- De meerderheid van de respondenten van de burgerbevraging gaat naar de kerk voor de andere vieringen (huwelijken, communie etc.). Mensen gaan ook naar de kerk omwille van erfgoed en kunst.
- De kerk wordt hoofdzakelijk gezien als herkenningspunt in het dorp, maar daarnaast wordt ook grote nadruk gelegd op de erfgoedwaarde.
- Het dorp heeft voornamelijk nood aan cultuur, ruimte voor sociale ontmoetingen en ruimte voor jeugd/school.
- De kerk kan volgens de burgers ruimte bieden voor culturele activiteiten, ontmoetingen, verenigingen en evenementen.
- Naast de erediensten kan de kerk volgens de burgers voornamelijk een culturele rol invullen.
- De burgers vinden dat hoofdzakelijk culturele- en lokale verenigingen moeten betrokken worden als potentiële partner voor één of meerdere nevenbestemmingen van het kerkgebouw.

ELEWIJT – Sint-Hubertus

- Geen tieners bereikt met de bevraging. Rest van de leeftijdscategorieën goed vertegenwoordigd, ook op participatieavond.
- De meerderheid van de respondenten van de burgerbevraging gaat naar de kerk voor de andere vieringen (huwelijken, communie etc.). Mensen gaan ook naar de kerk omwille van cultuur en erfgoedwaarde/kunst.
- De kerk wordt gezien als herkenningspunt in het dorp, maar ook legt men de nadruk op de erfgoedwaarde van het gebouw.
- Het dorp heeft voornamelijk nood aan sociale ontmoetingen en meer ruimte voor cultuur.
- De kerk kan volgens de burgers ruimte bieden voor culturele activiteiten, ontmoetingen, verenigingen en evenementen.

- Naast de erediensten kan de kerk volgens de burgers hoofdzakelijk een culturele rol invullen.
- De burgers vinden dat hoofdzakelijk cultuurverenigingen moeten betrokken worden als potentiële partner voor één of meerdere nevenbestemmingen van het kerkgebouw.

Toekomstvisie kerkenbeleidsplan 2022: multifunctioneel gebruik

De resultaten van de burgerbevraging werden op 28 juni 2021 gepresenteerd aan de stuurgroep en ook voorgelegd aan het college van burgemeester en schepenen. Er gebeurden op 28 en 29 juli in de desbetreffende kerken opvolggesprekken om per kerkgebouw dieper in te gaan op deze resultaten, telkens in aanwezigheid van het kerkbestuur, de pastoor en de gemeente Zemst.

De stuurgroep kwam tot de conclusie dat de zes kerkgebouwen, naast de gebruikelijke vieringen, meer zouden moeten openstaan voor het brede publiek, zodat ze hun historische functie als centrale ontmoetingsplek van de lokale gemeenschap beter zouden kunnen vervullen. Door de achteruitgang van het aantal aanwezigen tijdens kerkelijke vieringen worden de kerken immers onderbenut. Er werd wel benadrukt dat dit telkens in het kader van een activiteit diende te gebeuren. Valorisatie zonder permanente bewaking is uit den boze gezien de hoge cijfers wat betreft inbraak en vandalisme in de regio.

Er werd afgesproken dat de nevenfuncties verenigbaar moeten zijn met de primaire functie van het gebouw. Zachte nevenbestemmingen, met name lokale, socio-culturele activiteiten moeten mogelijk zijn mits respect voor het kerkgebouw en zijn religieus karakter. Desalniettemin zou elk voorstel qua activiteit serieus genomen worden en besproken op de kerkraad (samen met de pastoor) van de desbetreffende kerk. Aangezien de burgers aangaven de kerken hoofdzakelijk te willen gebruiken (naast de erediensten) voor lokale, socio-culturele activiteiten, lijken deze voorgestelde nevenbestemmingen zeker in lijn te liggen met de gemeenschapsfunctie van het gebouw.

Doordat de kerkgebouwen in de eerste plaats voorbehouden bleven voor de eredienst werd in de toekomstvisie voor de zes kerken en kapel OLV in 't Hammeke gekozen voor multifunctioneel gebruik. Alle kerken kregen dus een nevenbestemming in de tijd. Dit betekent dat de kerkgebouwen buiten de momenten waarop er kerkelijke diensten doorgaan, door burgers kunnen worden gebruikt om activiteiten en bijeenkomsten in te organiseren. Wel werd in het oorspronkelijke kerkenbeleidsplan de kerk van Hofstade al aangeduid als een gebouw dat zich leent tot interessante architecturale mogelijkheden.

Wat de kapel Onze-Lieve-Vrouw in 't Hammeke betreft, werd opgenomen dat het gebouw na de restauratie meer zal worden ingezet voor allerhande kleinschalige activiteiten. Men denkt aan toeristische ontsluiting, culturele activiteiten en ceremonies.

Om het nevengebruik van de kerkgebouwen vlot te laten verlopen werd een werkgroep kerkgebouwen opgericht die zich engageerde om dit alles praktisch uit te werken. Er werd een centraal platform gemaakt in de vorm van een webpagina op de website van de gemeente Zemst waar op een eenvoudige manier aanvragen tot gebruik van een kerkgebouw konden worden ingediend. Ook werd er een reglement opgemaakt dat duidelijk maakte wat wel en niet toegestaan was in de kerkgebouwen alsook een voorbeeldovereenkomst die de kerkfabrieken konden gebruiken om het gebruik officieel vast te leggen. Om de burgers aan te moedigen hier gebruik van te maken werd over de nieuwe nevenbestemmingen van de kerken gecommuniceerd via de gemeentelijke en kerkelijke kanalen.

In 2022 startte Heemkring de Semse het project 'Virtueel Zemst' op met als doel het Zemstse erfgoed in de kijker te zetten door middel van panorama- en dronebeelden. De eerste gebouwen die hiervoor werden geselecteerd waren de zes kerken van Zemst en kapel OLV in 't Hammeke. Een professionele fotograaf bracht de kerkgebouwen en de kapel, zowel de binnen- als de buitenkant, mooi in beeld en verzamelde alle beelden op een webpagina waar bezoekers de gebouwen virtueel kunnen bezoeken. Heemkring de Semse zorgde voor duiding bij de vele schilderijen, glasramen en orgels. Deze virtuele tour langs de kerken werd als extra info bij de kerkgebouwen ook gedeeld via het platform voor aanvragen van het gebruik van kerkgebouwen op de website van de gemeente Zemst.

Pastoraal plan 2024-2025

In aanloop naar het nieuwe kerkenbeleidsplan van 2025 maakte het lokale kerkbestuur, de kerkfabrieken en het bisdom een pastoraal plan op waarin de huidige visie omtrent de organisatie van de religieuze activiteiten en het toekomstig gebruik van de kerkgebouwen werden vastgelegd.

Volgende toekomstvisie werd hierin naar voor geschoven:

- Weerde en Zemst: worden hoofdkerken en blijven behouden voor de eredienst, wel nevenbestemmingen in de tijd mogelijk zoals voorzien in huidig kerkenbeleidsplan.
- Elewijt, Eppegem en Zemst-Laar: eredienst nog mogelijk maar meer sporadisch, nevenbestemmingen in de tijd mogelijk zoals voorzien in huidig kerkenbeleidsplan.
- Hofstade: nevenbestemming in ruimte of herbestemming.

Bovenstaande regeling rond het gebruik van de kerkgebouwen is reeds grotendeels ingevoerd en zal dus behouden blijven. Dit geldt met name voor de regeling voor de eucharistievieringen tijdens weekends en op en rond de hoogfeesten en tijdens de Goede Week. De opkomst tijdens de vieringen wordt opgevolgd vanuit de stuurgroep en kan bijgestuurd worden wanneer de deelname aan de vieringen verder terugloopt. Onder meer de wenselijkheid van de woorddiensten in Elewijt en Eppegem zal mettertijd herbekeken worden.

Er moet hierbij worden benadrukt dat deze visie gebaseerd is op de huidige pastorale noden van 2025. Deze noden worden door het kerkbestuur jaarlijks opgevolgd en indien zich hier wijzigingen in voordoen zal ook de visie op het gebruik van de kerkgebouwen hier aan worden aangepast.

Op basis van bovenvermelde pastorale noden werd vervolgens het kerkenbeleidsplan door de stuurgroep geëvalueerd en waar nodig aangepast. In deze nieuwe versie van het kerkenbeleidsplan blijft de toekomstvisie voor de kerken van Elewijt, Eppegem, Weerde, Zemst en Zemst-Laar en de kapel OLV in 't Hammeke behouden. Het blijft hier mogelijk om buiten de kerkelijke vieringen andere activiteiten te organiseren. Wel zal het nevengebruik van de kerkgebouwen geëvalueerd worden. Het gebruik door burgers lijkt immers beperkt te blijven. De evenementen die worden aangevraagd vonden vaak voor het eerste kerkenbeleidsplan ook al plaats (kerstconcert en dergelijke). Sporadisch worden de kerkgebouwen al eens gebruikt voor lezingen, infosessies, exposities, optredens of een bijeenkomst van verenigingen. Vaak blijken de kerkgebouwen door gebrek aan sanitair, stopcontacten, internet en keuken- of tooginrichtingen hiervoor echter minder geschikt dan de reeds aanwezige zalen in de gemeente. Ook de architecturale indeling van de kerken en de beperkingen rond drankgebruik vormen voor sommige activiteiten een struikelblok. Er zal worden onderzocht of een aanpassing van de voorwaarden en het creëren van extra voorzieningen het gebruik kunnen opkrikken en of deze aanpassingen wenselijk en haalbaar zijn.

De grootste wijziging in de nieuwe toekomstvisie voor de Zemstse kerken ten opzichte van het eerste kerkenbeleidsplan betreft de nieuwe invulling van de kerk van Hofstade. De nevenbestemming in de tijd wordt gewijzigd naar nevenbestemming in de ruimte. Of anders gezegd: het multifunctioneel gebruik wordt gewijzigd naar gedeeld gebruik. Het hoofdedeelte van het kerkgebouw zal een nieuwe functie krijgen, de aanpalende weekkapel blijft behouden voor de eredienst.

De keuze om specifiek in Hofstade gedeeld gebruik in te voeren is ingegeven door de omvang en de architecturale mogelijkheden (zie hoofdstuk 2.5) van deze kerk. De combinatie van een zeer ruime en open basisstructuur en een weekkapel waarin, mits enige aanpassingen, vieringen voor kleinere groepen kunnen worden georganiseerd laat toe om de steeds kleiner wordende groep deelnemers van vieringen op te vangen in de weekkapel en het schip voor te behouden voor andere activiteiten. Zoals reeds vermeld zal een renovatie met enige aanpassingen aan de weekkapel hierbij nodig zijn, alsook de bouw van een groter sanitair blok.

Conclusie

In het kerkenbeleidsplan 2025 wordt volgende bestemming voor de zes kerken van Zemst en kapel OLV in 't Hammeke vastgelegd.

Deelgemeente	Kerk	Toekomstvisie
Zemst	Sint-Pieter Kapel OLV in 't Hammeke	Nevenbestemming (multifunctioneel gebruik) Nevenbestemming (multifunctioneel gebruik)
Zemst-Laar	Sint-Engelbertus en Bernardus	Nevenbestemming (multifunctioneel gebruik)
Weerde	Sint-Martinus	Nevenbestemming (multifunctioneel gebruik)
Elewijt	Sint-Hubertus	Nevenbestemming (multifunctioneel gebruik)
Hofstade	Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstand	Nevenbestemming (gedeeld gebruik)
Epegem	Sint-Clemens	Nevenbestemming (multifunctioneel gebruik)

3.2. Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

Het multifunctioneel gebruik van de zes kerken van Zemst en kapel OLV in 't Hammeke blijft in dit kerkenbeleidsplan behouden. Een nieuw onderzoek is hier momenteel niet nodig. Wel zal het gebruik van deze kerkgebouwen, het aanvraagstelsel en de regels hierrond kritisch worden bekeken door de stuurgroep om dit gebruik op te krikken (zie boven).

Voor de kerk van Hofstade is gezien de omschakeling van multifunctioneel gebruik naar gedeeld gebruik wel een nieuwe aanpak nodig. Aangezien er religieuze diensten in een kleiner deel van de kerk (weekkapel) blijven plaatsvinden is er geen sprake van herbestemming of ontwijding. Toch vormt de wijziging naar gedeeld gebruik een grote verandering die een doordacht plan vraagt waarbij vele partijen betrokken zullen moeten worden. De gemeente en het kerkbestuur van Zemst streven naar een breed gedragen nieuwe invulling voor het kerkgebouw van Hofstade. De nieuwe functie zal dan ook worden gezocht op basis van een participatief project waarbij de Zemstenaren voorstellen kunnen indienen en hun mening kunnen geven. Speciale aandacht zal hierbij uitgaan naar de verenigingen en het bestuur en de gebruikers van de parochiezaal achter het kerkgebouw. Gezien de mindere staat van de parochiezaal wordt de toekomstvisie voor dit gebouw immers best betrokken bij de toekomstplannen voor de kerk.

Na het participatieproject zullen de voorstellen door de gemeente en de stuurgroep grondig worden onderzocht. Hierbij zal bekeken worden of de voorstellen realistisch zijn, een breed draagvlak genieten, tegemoet komen aan de noden in de gemeente en passend zijn om in een historisch kerkgebouw te organiseren. Aandacht voor de ruimtelijke inpasbaarheid, financiële haalbaarheid en aantrekkelijkheid voor mogelijke partners/investeerders zal hierbij belangrijk zijn.

Uit de voorstellen zal een selectie gemaakt worden door de gemeente en de stuurgroep. De interessantste voorstellen zullen dieper worden uitgewerkt, eventueel met steun van architecten en andere specialisten.

Om heel dit proces tot een goed einde te brengen zullen onder meer het Platform Toekomst Parochiekerken en de intergemeentelijke erfgoeddienst 'Erfgoed Brabantse Kouters' waar mogelijk worden betrokken. Om ook de betrokkenheid van de Zemstenaren te verzekeren zal op regelmatige basis over de vooruitgang in de zoektocht naar een nieuwe nevenbestemming worden gecommuniceerd. Zolang dit proces loopt zal het volledige kerkgebouw, in overleg met het kerkbestuur, beschikbaar blijven voor de erediensten. Zowel het kerkbestuur als de gemeente willen immers 'leegstand' van de kerk vermijden.

Op de overlegmomenten in aanloop naar de aanpassing van het kerkenbeleidsplan werd ook de situatie van de pastorieën en parochiezalen besproken. De gemeente en het kerkbestuur engageren zich om in een latere fase ook hier een duidelijke visie over op te maken.

Besluit

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en gemeente na te gaan of het huidige kerkenbeleidsplan nog actueel is en/of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van het Aartsbisdom Mechelen-Brussel en door de gemeenteraad.

Aartsbisdom Mechelen - Brussel

VERENIGING ZONDER WINSTOOGMERK

CKB
Centraal Kerkbestuur Zemst
Pastorijstraat 12
1982 WEERDE - ZEMST

Mechelen, 8 mei 2025
Onze ref.: KBP2025/ABM/VBM/GCis

Geachte mevrouw,
Geachte heer,

Onderwerp: goedkeuring kerkenbeleidsplan 2025

Wij danken U voor het kerkenbeleidsplan voor de gemeente Zemst, dat wij in goede orde mochten ontvangen.

Gelet op de stukken ons overgemaakt in dit dossier, na gunstig advies van het Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen, hebben wij, namens de Aartsbisschop, de eer in te stemmen met het ons voorliggend kerkenbeleidsplan 2025 .

Met de meeste hoogachting,

Geert Cloet
Dienst kerkfabrieken & VPW's

Derek de Wilde
Bisschoppelijk Afgevaardigde

UITTREKSEL UIT DE NOTULEN VAN DE GEMEENTERAAD

ZITTING VAN 22-05-2025

Aanwezig: Alex Heyvaert, voorzitter
Bart Coopman, burgemeester
Koen Vandermeiren, Joeri Van den Brande, Bart Nobels,
Liesbeth Lacante, Katia De Vreese, schepenen
Erik Moens, voorzitter BCSD/schepenen
Greta Lauwers, Dirk Van Roey, Tim Borteel, Kristel Van Praet,
Veerle Geerinckx, Kathleen Goovaerts, Ilse Van de Velde, Carla
Vandervorst, Peggy Muyldermans, Dominique Van Haesendonck,
Anneleen Kempeneers, Serge Verhaeghe, Lennert Bessems,
Linda De Coster, Saïd Ibrahimî, Luu Merckx, Sylvie Dehasque,
Hagen De Man, Anita Lauwers, raadsleden
Jocelyn Bruggeman, algemeen directeur

11.KERKENBELEIDSPLAN 2025: GOEDKEURING

De gemeenteraad,

Voorgeschiedenis

- Op 10 februari 2022 werd het kerkenbeleidsplan van Zemst goedgekeurd door het Aartsbisdom Mechelen-Brussel.
- Op 24 februari 2022 werd het kerkenbeleidsplan goedgekeurd door de gemeenteraad.
- Het Vlaams Eredienstdecreet verplicht elke gemeente om binnen de eerste jaarhelft van 2025 een actueel en goedgekeurd kerkenbeleidsplan te hebben.
- Op 23 april 2025 keurde de stuurgroep het kerkenbeleidsplan 2025 goed.
- Op 7 mei 2025 keurde het bisdom het kerkenbeleidsplan 2025 goed.

Feiten/context

- De stuurgroep, bestaande uit een afvaardiging van het kerkbestuur, de kerkfabrieken en de gemeente, paste na verschillende overlegmomenten het kerkenbeleidsplan 2022 aan om tot een nieuw, actueel kerkenbeleidsplan 2025 te komen.
- De geschiedenis en situering van de kerken is behouden gebleven, vooral het huidige gebruik en staat van de kerken, de toekomstvisie en plan van aanpak zijn nieuw of werden aangepast. De toekomstvisie over het toekomstig gebruik van de kerken is in de eerste plaats gebaseerd op de pastorale noden.
- De grootste aanpassing ten opzichte van het vorige plan betreft de nieuwe bestemming van de kerk van Hofstade. In het vorige kerkenbeleidsplan was er voor alle kerken in Zemst een nevenbestemming in de tijd of multifunctioneel gebruik voorzien (sociaal-culturele activiteiten wanneer er geen erediensten doorgaan). Voor de kerk van Hofstade wordt dit nu gewijzigd naar een nevenbestemming in de ruimte of gedeeld gebruik met een opsplitsing tussen de weekkapel en het overige deel van de kerk. Voor het hoofdgedeelte van de kerk zal dus een volledig nieuwe functie worden gezocht.
- In het kerkenbeleidsplan 2025 is een plan van aanpak opgenomen waarin de wens wordt uitgedrukt om via een participatief project en met

ondersteuning van enkele partners tot een nieuwe invulling voor het hoofdgedeelte van de kerk van Hofstade te komen.

- De opdracht kadert in het meerjarenplan 2020-2025 onder beleidsdoelstelling 5. Kwalitatieve en authentieke leefomgeving - actieplan 5.3. Erfgoed & topografie - actie 5.3.6. Opmaken van een kerkenbeleidsplan.

Juridische grond

- Het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur, artikel 40.
- Het Eredienstdecreet van 7 mei 2004, artikel 33/2.

Motivering

- Het kerkenbeleidsplan bevat een lokaal gedragen langetermijnvisie voor alle parochiekerken op het grondgebied van de gemeente, en moet bijgevolg, na goedkeuring door het bisdom, definitief worden goedgekeurd door de gemeenteraad.

Budgettaire impact

- Geen.

Amendement 1, ingediend door raadslid Lauwers

Alvorens er een nieuw/aangepast kerkenbeleidsplan kan goedgekeurd worden dringt inspraak van de Zemstse bevolking zich op. Het is in deze gevoelige materie dan ook wenselijk dat de Zemstse belastingbetaler terdege geïnformeerd wordt en nadien een stem kan uitbrengen over al dan niet sluiten (dus herbestemmen) van 1 of meerdere kerken op het grondgebied van Zemst. De kerken waar wel nog voldoende kerkelijke activiteiten doorgaan zouden moeten uitgerust worden met behoorlijk sanitair en de mogelijkheden om activiteiten te organiseren waarbij een drankje kan genuttigd worden. Wel is waar zonder afbreuk te doen aan de liturgische activiteiten en godsdienstwaarden die eigen zijn aan een gewijde kerk zoals het de voorbije jaren ook aan de orde was. Op deze manier kan er meer nevengebruik mogelijk gemaakt worden.

Het amendement wordt met 13 stemmen voor (Greta Lauwers, Lennert Bessems, Carla Vandervorst, Veerle Geerinckx, Dirk Van Roey, Dominique Van Haesendonck, Ilse Van de Velde, Serge Verhaeghe, Kathleen Goovaerts, Linda De Coster, Tim Borteel, Hagen De Man en Anita Lauwers) en 14 stemmen tegen (Bart Coopman, Koen Vandermeiren, Bart Nobels, Liesbeth Lacante, Luu Merckx, Kristel Van Praet, Katia De Vreese, Saïd Ibrahimî, Alex Heyvaert, Erik Moens, Peggy Muyldermans, Joeri Van den Brande en Sylvie Dehasque) niet weerhouden.

Amendement 2, ingediend door Team Burgemeester Zemst

De raad beslist om - mits de Zemstse inwoners te bevragen over het al dan niet sluiten (dus herbestemmen) van de kerken, minstens 1, eventueel meerdere kerken op het grondgebied van Zemst te herbestemmen.

Het amendement wordt met 11 stemmen voor (Greta Lauwers, Lennert Bessems, Carla Vandervorst, Veerle Geerinckx, Dirk Van Roey, Dominique Van Haesendonck, Ilse Van de Velde, Serge Verhaeghe, Kathleen Goovaerts, Linda De Coster en Tim Borteel) en 16 stemmen tegen (Bart Coopman, Koen

